

«Alt må være etter boka»

Kvinnerens erfaring med prosessen etter voldtekt

Hedda Berthelsen

Masteroppgave i kriminologi
Institutt for kriminologi og rettssosiologi
Det juridiske fakultet

UNIVERSITETET I OSLO

Høst 2022

«Alt må være etter boka»

Kvinnerens erfaring med prosessen etter voldtekt

© Hedda Berthelsen

2022

«**Alt må være etter boka**» - Kvinners erfaring med prosessen etter voldtekt

<https://www.duo.uio.no/>

Trykk: Grafisk senter, Universitetet i Oslo

Sammendrag

Tittel: «Alt må være etter boka»

Undertittel: Kvinners erfaring med prosessen etter voldtekt

Forfatter: Hedda Berthelsen

Veileder: Solveig Laugerud

Levert ved: Institutt for kriminologi og rettsosnologi

Det juridiske fakultet

UNIVERSITETET I OSLO

Høst 2022

Denne masteroppgaven handler om kvinners erfaring med prosessen etter voldtekt. Når en voldtektssak blir omtalt i media, havner ofte fokuset på faktorer som kjønn, alder og, som oftest, voldtektspersonen. Vi hører sjelden mer før saken har havnet i retten eller blitt henlagt, eller så blir den aldri nevnt igjen. Det som er felles for mange av disse sakene, er at en viktig faktor ofte blir glemt: de utsatte.

Til denne masteroppgaven har jeg intervjuet seks kvinner som har opplevd en eller flere voldtekter. Hvordan de for tiden opplever, eller har opplevd, prosessen etter voldtekt, har mange forskjellige nyanser ved seg. Det er nettopp disse nyansene som er med på å gi et innblikk i en verden vi ellers ikke hører mye om. Jeg bruker derfor disse kvinnenenes historier til å forsøke å besvare følgende spørsmål; Hvordan opplever kvinnelige voldtektsutsatte prosessen etter voldtekt?

Funnene i analysen viser at prosessen etter voldtekt kan være veldig lang og tung, og det krever mye tid, innsats og krefter av de utsatte. Funnene viser at det finnes mange fellesnevner for voldtektsutsatte når det gjelder hva de tenker om å skulle dele det som har hendt dem, det å skulle gå gjennom en anmeldelsesprosess, og hvordan de ser på å få merkelappen offer. Det er viktig å få vite hva de utsatte synes om bruken av ordet 'offer', og hvilke negative konsekvenser denne ordbruken kan ha. Gjennom den narrative analysen gir

informantenes personlige historier et informativt og viktig innblikk i deres tanker, følelser og erfaringer fra prosessen de har gått gjennom etter voldtekten(e).

Takk!

Først og fremst vil jeg takke kvinnene som valgte å delta i prosjektet mitt. Tusen takk for at dere ville dele historiene deres med meg, dere er tøffe! Uten dere hadde aldri dette prosjektet blitt noe av. Jeg setter uendelig stor pris på dere.

En stor takk til veilederen min Solveig Laugerud for all hjelp og motivasjon, og for at du fikk meg til å ha trua på prosjektet mitt. Takk for alle gode tilbakemeldinger. Jeg vil også takke Sunniva og Frida på veiledningsgruppa for alle samtaler, latter og diskusjoner. Det har vært en stor støtte å ha dere ved min side dette året.

Jeg vil gi en stor takk til familien min som har måttet høre meg snakke (og klage) om dette prosjektet over lang tid. Takk til foreldrene mine for støtte og korrekturlesing. Takk for at dere fikk meg til å føle meg sett og hørt. En ekstra takk til Oda og Emma som alltid er der for å forsikre meg om at det kom til å ordne seg, og all hjelpen gjennom denne tiden med å slåss mot sterke tilfeller av imposter syndrome. Dere er gull verdt.

Oslo, september 2022

Hedda Berthelsen

Innholdsfortegnelse

1. INNLEDNING	1
1.2 Problemstilling	2
1.3 Oppgavens struktur	3
1.4 Personlig motivasjon	3
1.5 Hvorfor er dette viktig?	4
2. BAKGRUNN, TIDLIGERE FORSKNING OG TEORI	6
2.1 Bagatellisering av voldtekt.....	6
2.1.1 Å ikke ville se seg selv som et offer	7
2.1.2 Mister ordet ‘offer’ sin mening?	8
2.2 En selvoppfyllende profeti	9
2.3 Teori.....	10
2.4 Viktimologi og offerrollen	10
2.5 Det ideelle offer	11
2.5.1 Den ideelle voldtektssituasjonen	12
2.6 Labelling theory	13
3.METODE	15
3.1 Metodevalg.....	15
3.2 Utvalg.....	16
3.3 Rekruttering	17
3.4 Gjennomføring av intervjuer	18
3.5 Tanker rundt intervjuprosessen	19

3.6 NSD og anonymisering	20
3.6.1 Fremgangsmåten i analysen	21
3.7 Etske problemstillinger ved prosjektet.....	22
<i>Bilde 1: Hjelpetelefoner</i>	23
3.7.1 Advarsel om sterke ord	24
3.8 Forventninger til meg selv som forsker.....	24
3.9 Til ettertanke	25
3.9.1 Å takle et slikt tema som forsker	25
3.9.2 Å holde seg i den profesjonelle rollen	26
3.9.3 Å skulle analyseres andre menneskers liv.....	26
3.9.4 Tanker rundt antall informanter	27
3.9.5 Overføringsverdi.....	28
4. ANALYSE	29
4.1 Innledning	29
DEL 1 - Defineringsprosessen	31
4.2 Hvordan definerer vi en voldtekt?.....	31
4.2.1 I kollektivet.....	32
4.2.2 I et parforhold	33
4.2.3 Overnattingsbesøk	34
4.2.4 Etter fest.....	35
4.2.5 Voldtekt av venner og gruppevoldtekt.....	35
4.2.6 Kjente og ukjente	37
4.3 Å skulle dele noe så personlig og intimt	38
4.3.1 «Jeg har alltid tenkt at jeg ville klare å gjøre noe!»	38
4.3.2 «jeg var veldig stressa for at det var noe jeg hadde gjort feil».....	40
4.3.3 Trygghet og åpenhet	41
4.3.4 «Dette skal ikke være min skam å bære!»	42
4.3.5 «Jeg visste ikke hva voldtekt var!»	43
4.3.6 Det å passe inn i en voldtektsmal.....	44
4.4 Det å bli trodd som kvinne – bare en av mange?	45
4.4.1 «Hvorfor klarte du ikke si nei?»	45
4.4.2 «Jeg ER ikke et offer»	46

4.4.3 En veldig stor kontrast	47
4.4.4 «Alt skal være etter boka»	48
4.4.5 «Jeg er en uheldig forbipasserende»	49
4.4.6 Å leve resten av livet i et offerliv.....	50
DEL 2 – Møte med det institusjonelle	51
4.5 Å føle seg sviktet av systemet	51
4.5.1 Helene.....	51
4.5.2 Annika	53
4.5.3 Vivian	54
4.5.4 Marte.....	55
4.6 Å se på det å skulle ‘få livet ødelagt’ – en brutal merkelapp å få?.....	57
5. KONKLUSJON	60
<i>Vedlegg 1: Informasjonsskriv</i>	66
<i>Vedlegg 2: Innlegg på Facebook om rekruttering</i>	70
<i>Vedlegg 3: Intervjuguide</i>	71
<i>Vedlegg 4: Godkjenning fra Norsk Senter for Forskningsdata</i>	73

1. Innledning

«I always wondered why survivors understood other survivors so well. Why, even if the details of our attacks vary, survivors can lock eyes and get it without having to explain» (Miller, 2020, s. 6)

I 2019 ga Chanel Miller ut et memoar som omhandlet hennes erfaringer som voldtektsutsatt. Miller var den utsatte i den såkalte «Stanford sexual assault case» i USA, i 2015. Over lengre tid valgte Miller å forbli anonym, omtalt i media som ‘Emily Doe’ for å beskytte identiteten sin, men senere valgte hun å stå frem og fortelle sin historie. I boken «Know my name. A memoir» (2020) forteller Miller om alt hun måtte gjennomgå etter voldtekten, alt fra hvordan det opplevdes å gjennomgå gynekologiske undersøkelser på sykehuset, bevisfotograferingen av hennes nakne kropp, til alle spørsmålene hun måtte besvare om denne natten mens hun fremdele var forvirret av hva som hadde hendt henne. Da jeg leste boken til Miller for første gang, ble jeg overrasket over hvor mye jeg ikke visste om prosessen som skjer rett etter en voldtekt. Det ble en slags åpenbaring at dette temaet ikke er snakket om veldig ofte, og at fokuset gjennom en voldtektssak handler mer om personen som utførte voldtekten og hva resultatet av en eventuell rettsak ender med. «Ofrene finnes ikke i kriminalstatistikken (...) En gang i blant kommer de til syne, men oftest som appendix til gjerningsmennene som har den egentlige kriminologiske interesse.» (Dahl, 1994, s. 122 og 126, sitert i Dullum, 2017, s. 219)

Jeg har lest og studert utallige voldtektssaker gjennom fem år som kriminologistudent, men det som manglet var fortellingene til de utsatte. «Kunnskap om ofre for kriminalitet er i dag en sentral del av kriminologien. Det har ikke alltid vært slik, og mange har beskyldt faget for å være for lite opptatt av offerets rolle i lovbruddet og straffeprosessen og av konsekvenser lovbrudd har for de som direkte eller indirekte rammes av dem» (Lomell og Skilbrei, 2017, s. 99). Jeg begynte å stusse over hvorfor jeg hadde hørt så lite om dette før, og om det var en grunn til at denne prosessen etter voldtekt er såpass lite representert. Grunnen til at jeg har valgt å bruke ordet ‘prosessen’ i dette prosjektet, er kun at tiden etter en voldtekt kan sees på

som en prosess i seg selv, hvor den utsatte må ta stilling til flere valg, noe som ikke er så ofte omtalt i media. Når en voldtektssak blir presentert i offentligheten, havner ofte fokuset på faktorer som kjønn, alder, og gjerne voldtektspersonen. Vi hører ofte ikke mer før saken har havnet i retten, eller er blitt henlagt, eller så blir den aldri nevnt igjen. Tiden mellom disse hendelsene, og generelt tiden etterpå, blir nesten som ikke-eksisterende. Det er dette jeg vil forske på.

Til dette prosjektet intervjuet jeg seks kvinner som alle har blitt voldtatt en eller flere ganger. Gjennom dybdeintervjuer fikk de mulighet og rom til å fortelle så mye de ville, og på sin måte, om selve voldtekten(e) og prosessen etterpå, og hva dette innebar. Disse kvinnene ga utdypende fortellinger om hva slags valg de måtte ta etter at de ble utsatt for voldtekt, møte med profesjonelle aktører og opplevelsen i retten, samt hvordan deres mentale helse ble påvirket av dette gjennom denne tiden. Det er naturlig at informasjon om voldtekten kommer frem senere i analysen, men hovedfokuset vil ligge på informantenes opplevelser av tiden etterpå.

1.2 Problemstilling

Målet med dette prosjektet er å besvare følgende problemstilling;

Hvordan opplever kvinnelige voldtektsutsatte prosessen etter voldtekt?

For å kunne svare på denne problemstillingen, vil jeg inkludere en underproblemstilling, hvor det stilles følgende spørsmål som vil være sentrale for analysen:

Hvordan føles det å skulle dele slike personlige historier?

Hvordan oppleves det å få merkelappen «offer»?

Hvordan oppleves møtene med profesjonelle aktører, slik som politi, advokater eller helsepersonell, og hva er de utsattes tanker rundt det å skulle bli trodd?

Disse spørsmålene vil bli satt i fokus i analysen senere i kapittel 4. Det er flere temaer i en slik prosess som er relevante, men de overnevnte vil være hovedfokuset i forhold til analysens rammer. Hva som defineres som voldtekt innad i denne oppgaven baseres på Straffelovens

§291, og §293 og §297. Disse paragrafene er nokså viktige for å definere hva slags voldtekt informantene har opplevd, noe som vil bli presentert senere.

1.3 Oppgavens struktur

Denne oppgaven består av 5 kapitler. I neste kapittel, kapittel 2, vil jeg presentere bakgrunn og tidligere forskning, samt et utvalg av teoretiske perspektiver, som alle er med på å ramme inn prosjektets problemstilling og tema. I kapittel 3 vil jeg presentere valg av metode og vise frem planleggingen rundt utvalg og rekrutteringsprosessen. Dette kapittelet vil også diskutere etiske refleksjoner rundt tema og fortelle om mine utfordringer som forsker. I kapittel 4 vil jeg presentere analysen og funnene jeg har gjort via intervjuene med informantene mine. Dette kapittelet vil diskutere problemstillingen og spørsmålene i underproblemstillingen, og i kapittel 5 vil oppgaven oppsummeres i en kort konklusjon.

1.4 Personlig motivasjon

Min interesse for årsakene til at folk ender opp som kriminelle startet allerede på ungdomsskolen, da jeg brukte mye tid på å se på true crime og serier som Criminal Minds og Law & Order: Special Victims Unit. Jeg brukte mye tid på å tenke over hvordan disse gjerningspersonene oppførte seg. Jeg ville gjerne finne svar på hvordan og hva de tenkte, jeg ville ha svar på hvordan de er skrudd sammen psykologisk og hvordan de skilte seg ut fra oss på den andre siden av loven. Jeg husker at de episodene i disse tv-programmene som omhandlet seksuell vold, var ekstra vanskelige å forstå. Jeg klarte ikke å forstå hvordan noen kunne begå en slik urett mot et annet menneske, og jeg klarte ikke slå fra meg tanken på hvor forskjellige vi mennesker er. Jeg ville ikke bare ha svar som «noen er bare sånn»; jeg ville ta et steg tilbake, grave dypere inn i den kriminelle hjernen og finne ut av hva, og hvorfor. Denne nysgjerrigheten bar jeg med meg da jeg valgte å studere både kriminologi og sosialpsykologi.

I løpet av min tid som kriminologi- og sosialpsykologistudent i England, ble jeg oppmerksom på alle historiene rundt sexual harassment som ble fortalt på campus. Det virket nesten som en vanlig ting, og disse historiene ble værende med meg. Da jeg en kveld deltok på et arrangement hvor kvinnelige studenter ved universitetet hadde sendt inn sine

overgrepshistorier som hadde foregått på campus, kom flere av disse historiene jeg hadde hørt snakk om før, frem. De var ikke lenger bare rykter; de hadde faktisk hendt. Alt dette endret synet mitt på både seksuelle krenkelser og seksuell vold, men det endret også noe i meg selv. Jeg visste der og da at dette var noe jeg måtte undersøke mer.

Som nevnt i innledningen, innså jeg at jeg manglet kunnskap om hvordan denne tiden etter en voldtekt oppleves for den utsatte. Da handlet ikke interessen min kun om den kriminelles adferdsmønster lenger, men heller hvordan de som har blitt utsatt tenker og opplever det å bli utsatt for noe slikt. Jeg følte rett og slett at gjennom alle disse årene med kriminologi, og fascinasjonen min for den kriminelle hjernen, hadde jeg glemt en veldig viktig del av det hele. Jeg innså at jeg hadde altfor lite kunnskap om hva de utsatte må gjennomgå etter en voldtekt, og alle valgene de må ta. Jeg visste altfor lite om hvordan de så på det å leve opp til en legitim offerrolle i form av anerkjennelse, samt hvordan det føles å skulle definere seg selv som et offer. Det som provoserte meg mest - og som fremdeles provoserer meg - ved dette, er at de utsatte har blitt fratatt sin rett til å velge om de vil gjennomgå denne prosessen eller ei. Det jeg mener med dette, er at ingen av dem valgte å bli voldtatt. Det skjedde mot deres vilje, og på grunn av den eller de som utførte denne udåden, må de utsatte leve med alt som skjer etterpå, i tillegg til voldtekten i seg selv. Valget av tema for masteroppgaven virket derfor åpenbart for meg, og jeg valgte å fokusere på hvordan denne prosessen etter voldtekt oppleves for den utsatte. Ved å velge dette temaet, kunne jeg gå i dybden og få svar rett fra kilden, nemlig fra mine seks kvinnelige informanter.

1.5 Hvorfor er dette viktig?

Selv om mange som forsker på voldtekt kan komme frem til samme resultat, er det av stor betydning å få frem nyanser og subjektive opplevelser. Samfunnet forandrer seg, så det er viktig å få frem bredden og endringer ved videre forskning. Derfor vil jeg via dette prosjektet løfte frem historier av alle mulige nyanser. I begynnelsen var tanken å forske på hvordan livet etter voldtekt oppleves for kvinner, men etter hvert snevret jeg det mer inn, og valget falt på selve prosessen etter voldtekt. Noe annet som er verdt å nevne, er hvor fort gjort det er å falle utenfor sitt fagfelt, of da menes hvordan dette temaet fort kan bli mer psykologisk enn kriminologisk. Jeg vil imidlertid også argumentere for at å inkludere opplevelser og tanker rundt selve voldtekten og temaer som endringer i hverdagen og mer, alt er med på å skape en helhet i prosjektet.

Det er mulig å kunne argumentere for at det har allerede blitt gjort rikelig med forskning på voldtekt og hvordan dette påvirker den utsatte, og at dette prosjektet derfor bare blir ett av mange i den kategorien. Jeg mener likevel at dette ikke utelukker at det er viktig å undersøke temaet igjen. Ved å forske videre på voldtekt, og snakke om det uten å glatte over det vanskelige og ubehagelige, gir vi støtte til dem som aldri valgte å anmelde, de som ikke var gamle nok til å forstå hva voldtekt var, de som står i en situasjon hvor anmeldelse ikke engang er et valg, og mange flere. Derfor vil jeg argumentere for at selv om en type forskning har blitt gjort mange ganger, får ikke ny og videre forskning på samme tema mindre betydning.

2. Bakgrunn, tidligere forskning og teori

I denne delen av oppgaven vil jeg gjøre rede for bakgrunnen for valg av problemstillingen og tema for oppgaven. Først vil jeg diskutere tidligere forskning på hvordan kvinner ser på stampelet som offer, hvordan de omtaler sine egne voldtektshendelser, og hvordan ordet offer kan bli misbrukt og dermed svekket. Deretter vil jeg diskutere hvordan det å omtale voldtekt som noe som aldri kan bli bedre kan være skadelig for de utsatte. Dette kapittelet vil også inneholde utvalgt teori som er med på å styrke temaet og analysen. Hensikten med dette er å vise bakgrunnen for hva jeg ønsker å forske på og finne ut av i dette prosjektet, ved å se på funn som allerede er gjort i tidligere forskning.

2.1 Bagatellisering av voldtekt

I denne delen av kapittelet vil jeg rette søkelyset mot ulike tanker rundt å definere en hendelse som voldtekt, hvordan definisjonen av voldtekt virker mer utbredt i dag, og hvordan utsatte velger å bagatellisere det de har opplevd. Videre vil jeg ta for meg hvordan begrepet «offer» kan bli misbrukt, samt hvordan merkelappen voldtektsoffer kan påvirke på både gode og dårlige måter.

Spørsmålet om hvor grensen går for hva som skiller sex fra overgrep kan diskuteres, og ifølge forskning har voldtekt gått fra å være en uvanlig type hendelse til at definisjonen av voldtekt har blitt utvidet, og at det ikke lenger ses på som sjeldent, men heller et utbredt sosialt problem (Gavey, 1999, s. 59). Voldtekt og overgrep gjør at hendelser som tidligere ville blitt beskrevet som noe som kunne forventes i parforhold og ekteskap, ikke lenger blir akseptert på samme måte. Med dette kom også videre forskning som viste at det var mer vanlig for kvinner å oppleve voldtekt fra kjærester eller ektefeller enn fremmede menn, noe som rokker ved den vanlige stereotypen om hvordan voldtekt utspiller seg. «Not only were the cultural blinkers that had enabled this to be regarded as “just sex” lifted, but it was found that such rapes were far more common than the stereotypical rape by a stranger» (Gavey, 1999, s. 60).

Selv om voldtekt ses på som et vanlig problem i dag, er det interessant å se på hvorfor mange kvinner som velger å bagatellisere sine egne opplevelser. Det virker som at mange velger å være forsiktige med å bruke ordet voldtekt når de snakker om hva de har blitt utsatt for. Det

faktum at kvinner ofte synes å analysere sin egen adferd, og at de bruker dette til å bortforklare hvordan de håndterte situasjonen, istedenfor å sette fokus på voldtektsmannen, må stamme fra et sted. Nicola Gavey (1999) beskriver dette godt allerede i tittelen på sitt verk «I wasn't raped, but ...», hvor hun diskuterer kvinners tanker rundt å bruke ordet voldtekt og hvordan dette kan gjøre både godt og vondt. Istedenfor å spørre kvinner om de hadde opplevd voldtekt, ble de spurt om de hadde opplevd noe som «matched behavioral descriptions of rape» (Gavey, 1999, s. 59). Og videre diskuterer Gavey (1999) at basert på forskning, så er det bare 30 til 50 prosent av kvinner som har opplevd noe som vil falle under definisjonen av voldtekt som selv vil identifisere det som og kalle det for voldtekt (Gavey, 1999, s. 64).

2.1.1 Å ikke ville se seg selv som et offer

«If we see our role as giving women voice, then it may not be legitimate to “put words in their mouths,” to describe experiences as rape that women themselves do not describe in that way» (Gavey, 1999, s. 68). Selv om definisjonen av voldtekt har endret seg med tiden, kan vi stille spørsmål ved om denne definisjonsendringen ikke bare skaper positiv endring, men om det også kan slå tilbake på et vis. Selv om det å få en voldtekt definert som nettopp en voldtekt kan føles godt og trygt for enkelte, finnes det også utsatte som helst ikke vil sette denne merkelappen på hendelsen. Nicola Gavey (1999) presenterer nettopp hvordan noen kvinner ikke setter pris på å få en slik personlig hendelse definert som en voldtekt, og hvordan denne merkelappen kan føles veldig overveldende og skummelt. Gavey (1999) stiller følgende spørsmål;

«When a woman says she wasn't raped but describes an experience of forced, unwanted sexual intercourse, what are we to think? Was she “really” raped, despite disowning that label for her experience? Or does her refusal of the label suggest that her interpretation of the experience as other than rape makes it so?» (Gavey, 1999, s. 57).

Nicola Gavey (1999) diskuterer hvordan voldtektsmyter kan skape et usikkert minefelt rundt hvordan kvinner ender med å bortforklare hvordan de har blitt utsatt for overgrep. Man kan da stille spørsmålet om hvorfor flere føler for å måtte bagatellisere eller bortforklare voldtekt i utgangspunktet. Samtidig som det blir sett på som modig å dele voldtektshistorier, må man kunne respektere at ikke alle utsatte vil kalle det for voldtekt.

En annen ting som også er interessant, er hvordan kvinner som har blitt utsatt for voldtekt nesten har et press på seg fra samfunnet om å dele sine egne erfaringer. Hansen et al., (2021) diskuterer hvordan det å anmelde en voldtekt nesten er en plikt, spesielt for å unngå at det kan skje med andre.

«Reporting is also sometimes expressed as an individual duty for victims, through discourses on social responsibility. The Norwegian Police, for instance, offer a number of reasons for victims to report rape on their official information page on rape reporting, among them ‘to prevent new assaults against other people and yourself’» (Hansen et al., 2021, s. 43).

Det er mulig å argumentere for at å rapportere en voldtektsmann som er i stand til å fortsette å begå overgrep, vil kunne være med på å beskytte andre kvinner, men det betyr ikke nødvendigvis at det gjør prosessen med å anmelde noe lettere. Om ikke, kan det presset gjøre det enda mer krevende, og den utsatte vil kunne føle på å ikke gjøre «det rette» i denne situasjonen (Hansen et al., 2021, s. 43).

2.1.2 Mister ordet ‘offer’ sin mening?

Svend Brinkmann (2016) diskuterer hvordan det blir oppfunnet flere og flere diagnoser for mentale lidelser, og at i dag har det dannet seg en slags diagnosekultur, hvor vi kan forvente å få en eller annen diagnose på et eller annet tidspunkt, fordi det nå skal være et navn på og forklaring på alt vi føler og tenker (Brinkmann, 2016, s. 11). I likhet med hvordan det er mer normalt med selvdagnostisering i dag når det gjelder mentale lidelser, er dette temaet også relevant når det gjelder «victimization» av voldtektsutsatte (Gavey, 1999, s. 61). Gavey (1999) diskuterer hvordan uttrykket «victimization» kan ende opp som en trend, fordi flere kan se på det som populært å gi seg selv merkelappen som offer, på flere ulike måter. Noen kan se på det å ha offerstatus som noe positivt, fordi det vil gi dem oppmerksomhet. Dette er relevant hvor sex skilles fra voldtekt, men også hvor seksuell trakassering og overgrep skilles fra voldtekt. Ved å misbruke ordet voldtektsoffer, vil det kunne ta vekk alvorligheten rundt dem som faktisk har blitt utsatt for voldtekt, på samme måte som nevnt over: Hvis alle sier at de har angst, vil alvorligheten rundt en faktisk angstdiagnose kunne bli svekket. Samtidig kan dette være en positiv endring for enkelte som misliker at stempelet som voldtektsutsatt skal være så sterkt at det overrumpler dem som person. Hvordan voldtektsutsatte ser på nettopp ordet offer er en viktig del av dette prosjektet.

2.2 En selvoppfyllende profeti

Voldtekt kan fort bli omtalt som noe av det verste som kan hende en person. Selv om dette kan være sant, kan en slik beskrivelse også være skadelig. Hvis voldtekt blir omtalt som noe som gir uendelig lidelse, skaper det en slags selvoppfyllende profeti om at hvis du opplever voldtekt, er livet over, og det kan aldri bli bra igjen. Dette henger sammen med hvordan en voldtektsutsatt må passe inn i en mal som det ideelle offeret for å få offerstatus. Sharon Lamb (1999) diskuterer hvordan en person som har vært utsatt for vold må vise at hendelsen er skadelig og traumatiserende, for hvis ikke, teller det ikke som «victimization», som diskutert tidligere (Lamb, 1999, s. 113). Ved å omtale voldtekt som en hendelse som aldri kan leges, samt at den utsatte må ha varige traumer og være så syk at de ikke fungerer i hverdagen, skapes en forventet rolle som den utsatte må forholde seg til. Samtidig må den voldtektsutsatte forholde seg til å få stempelet som offer, eller utsatt, og venne seg til å bli definert som offer når de tar kontakt med profesjonelle aktører, som politi eller behandlere. De utsatte kan oppleve å bli definert som offer, istedenfor den personen de alltid har vært.

Paige Sweet (2019) viser begrepet «The paradox of legibility», og diskuterer hvordan kvinner som har opplevd vold av en partner må forholde seg til å være et voldsoffer, samt et *verdlig* voldsoffer, og hvordan dette oppleves i møte med profesjonelle, og dem selv (Sweet, 2019, s. 411-413). Sweet (2019) sier som følger;

«The paradox of legibility refers to these conditions: to become a legitimate domestic violence survivor amidst institutions of aid, women must tell stories of *psychological* survival, even as those very stories erase the structural context of their victimization and their infrastructural labor surviving abuse» (Sweet, 2019, s. 413).

Dette er relevant når det gjelder voldtektsutsatte, også, fordi disse kvinnene må forholde seg til å definere seg selv som en utsatt og alt dette innebærer. Som nevnt tidligere, er ikke alle kvinner komfortable med dette, og de vil heller bare være den samme personen de var før voldtekten. Men, det er ikke kun den utsatte som skal akseptere seg selv som en voldtektsutsatt. Hvis den utsatte søker hjelp hos profesjonelle aktører, vil de også trenge anerkjennelse fra dem for å oppnå offerstatus.

Dette utvalget av tidligere forskning er aktuelt for hva som senere kommer frem i analysen, og for å ramme inn prosjektets tema.

2.3 Teori

Denne delen av oppgaven vil bli delt inn i fire deler. Hver del vil inneholde teoretiske perspektiver innen kriminologi som vil være med på å ramme inn og støtte prosjektets problemstilling, samt knyttes sammen med analysen som blir presentert senere i neste kapittel. Noen deler vil også kort nevne diverse psykologisk teori, som også er relevant. Her vil jeg argumentere for at tverrfaglighet i dette tilfellet er noe positivt og vil styrke det kriminologiske perspektivet. Ettersom oppgavens tema er kvinners erfaring med prosessen etter voldtekt, vil teorien hovedsakelig omhandle emner som labelling theory, hvordan vi definerer et verdig offer og en ideell voldtektssituasjon. Temaene i dette kapittelet knyttes til teori som er med på å fremstille hovedtemaene i analysen, og får dermed frem hva som er viktig å sette søkelyset på i dette prosjektet. Teorien jeg har valgt å utdype i dette kapittelet har sammenheng med hva informantene har snakket mest om, og er dermed med på å besvare prosjektets problemstilling.

2.4 Viktimologi og offerrollen

Forskere innen viktimologi har tidligere forsøkt å konstruere og identifisere ulike typer offer, ved å forstå «victimization through the construction of ‘victim typologies’» (McLaughlin og Muncie, 2013, s. 482). Det å være et offer, eller å bli beskrevet som et offer, er omtalt som en skam i vår kultur. Dette er fordi det å være et offer er forbundet med svakhet (Lamb, 1999, s. 119). Det er et nedlatende ord, og likevel skal det være en beskrivelse på uskyld. Selv om det i utgangspunktet skal beskrive en som ikke har skyld i det som har hendt vedkommende, er det fremdeles et negativt ord (Lamb, 1999, p. 119). Det Lamb (1999) sier her er satt litt på spissen, men det er meget sjelden at noen bruker uttrykket å ‘ta på seg en offerrolle’ som noe positivt. Lamb (1999) diskuterer hvordan det er en forskjell i ordene offer og survivor, eller en som har overlevd noe, og hvordan det å erstatte ordet offer med noe annet kan være med på å fjerne noe av denne stigmatiseringen som følger med. Lamb (1999) sier følgende;

«Though labeling herself a survivor may help a victim to repudiate her passivity, it may also help her avoid an examination of her feelings of humiliation about having been vulnerable. In this, she falls into collusion with backlash forces that view the acknowledgment of victimization as mere whining and that associate this

acknowledgment with hysterical females making much ado about nothing» (Lamb, 1999, s. 120).

Ved å akseptere ordet offer, aksepterer man også at man har vært svak. Det er her merkelappen offer versus overlevende skaper en stor kontrast, fordi å være en survivor har en følelse av makt og styrke.

2.5 Det ideelle offer

I Nils Christie (1986) sin artikkel om det ideelle offer, definerer han de viktigste kriteriene som må til for å bli anerkjent som et offer og dermed få en ordentlig offerstatus. Christie (1986) presenterer kriteriene for et ideelt offer som en person som er svak, syk og ung.

Personen, da hunkjønn, var et sted hun ikke kan klandres for å ha vært i øyeblikket, og ute av stand til å forsvare seg. Forbryteren var stor og sterk, og en fremmed. Dette er bare en kort oppsummering av disse kriteriene for å få status som et ideelt offer (Christie, 1986, s. 19).

Christie (1986) sin beskrivelse er veldig relevant for hvordan vi kan danne et bilde av en stereotypisk voldtektssituasjon.

Som diskutert tidligere i kapittelet, finnes det mange argumenter for hvordan man skal ordlegge seg når det gjelder å bruke ordet offer, og hva dette innebærer. Som Christie (1986) sin beskrivelse viser, så innebærer disse kriteriene at personen er fullstendig uskyldig. Det maler et bilde av det perfekte offer, noe som sjelden kan måles på denne måten når hendelser slik som voldtekt faktisk skjer. Begrepet blir dermed på et vis overfladisk i praksis. Det beskriver kvinner som svake og hjelpeløse, og ekskluderer situasjoner slik som voldtekt i et parforhold eller voldtekt blant venner, til og med blant familie. Det nevner heller ikke samtykke. En stereotypisk forestilling om hvordan voldtekt ser ut passer denne definisjonen godt, men hvis voldtekt skulle defineres kun ut ifra en slik liste med kriterier, ville mange utsatte bli ekskludert og ikke bli tatt på alvor, noe som kan være med på å vise hvordan det fremdeles er i dag innad i rettssystemet og i samfunnet ellers.

Sharon Lamb (1999) viser hvordan flere forventer, og til og med foretrekker, å se på utsatte som hjelpeløse og lidende, og hvordan dette kommer til å fortsette på grunn av hvordan utsatte blir beskrevet i media (Lamb, 1999, s. 116). I likhet med Christie (1986) sine kriterier over, virker det som om den utsatte må gå inn i en rolle for å bevise overfor samfunnet at det de opplevde var så grusomt at de ikke lenger kan fungere i hverdagen. Lamb (1999)

diskuterer nettopp hvordan utsatte som klarer å jobbe eller studere, har en vennekrets eller er i et parforhold, kan ende opp med å bli tatt mindre på alvor i retten fordi de da strider mot hva vi forventer av et klassisk offer (Lamb, 1999, s. 117). Det er verdt å undre seg om, i et slikt tilfelle, en voldtektsutsatt må la sitt aktive liv ta slutt for å ikke risikere at voldtektspersonen går ustraffet fordi den utsattes liv og helse ikke virker skadet nok. Selv om ting har endret seg med tiden, betyr ikke det at denne stereotypiske fremstillingen ikke finnes lenger.

2.5.1 Den ideelle voldtektssituasjonen

Det er relativt enkelt å danne seg en forestilling om hvordan en voldtekt utspiller seg. En mann og en kvinne i en mørk bakgate, en voldelig og brutal opplevelse, hvor kvinnen er sjanseløs mot mannens dominerende maskulinitet, styrke og vold. Den utsatte blir værende igjen med blåmerker og sår, nå traumatisert for evig. Dette er bare en måte å beskrive en slik stereotypisk forestilling på, men ved å se nærmere på hvordan kroppen til en utsatt reagerer under selve voldtekten, kan vi stille spørsmål ved om disse voldtektsmytene faktisk kan forsvares eller ei. Ved bruk av psykologisk teori, kan vi knytte sammen det kriminologiske perspektivet på en ideell voldtektssituasjon og hva som faktisk skjer i kroppen vår når dette finner sted.

I en artikkel skrevet av James W. Hopper (2015) diskuterer han de psykologiske reaksjonene som kan forekomme når en person blir utsatt for voldtekt. Det å stivne til under en traumatisk og skremmende hendelse er ikke uvanlig, og når dette skjer, kan det være vanskelig å bevise mangel på samtykke og overbevise andre om at det var en voldtekt, siden fysisk motstand mangler. Samtykke er et komplisert tema her, for selv om det ikke blir sagt klart «nei», betyr ikke det automatisk ja. Hopper (2015) beskriver denne freeze-reaksjonen som følger;

«Freezing occurs when the amygdala – a crucial structure in the brain’s fear circuitry – detects an attack and signals the brainstem to inhibit movement. It happens in a flash, automatically and beyond conscious control» (Hopper, 2015).

Begrepet «fight or flight» blir ofte diskutert, men «freeze» er også viktig, i og med at personen ikke klarer å hverken kjempe imot eller forsøke å flykte. Den utsatte kan også oppleve å tenke rasjonelt, slik som at «det er en dør der, jeg bør bruke den for å komme meg vekk», men kroppen vil ikke høre etter (Hopper, 2015). Når faren er over, vil kroppen og vår psykologiske tilstand kunne returnere til normalen (Martin et al., 2013, s. 683). Grunnen til at

dette er viktig å inkludere, sammen med flere beskrivelser av det ideelle offer og den ideelle voldtektssituasjonen, er at den stereotypiske forestillingen om hvordan er offer bør se ut, og hvordan de bør handle i en slik situasjon, er med på å skape skam. Skam over ens egen kropps lammelse burde ikke være noe den utsatte kan risikere å få brukt mot seg. I Porges og Peper's (2015) verk om begrepet «Date Rape», diskuteres det at selv om en person ikke verbalt og tydelig sier nei, kan det ikke bare tolkes som et ja. Porges og Peper (2015) presenteres som følger hvordan mangel på samtykke kan forsøkes å forsvares av enkelte;

«Many men assume that if the woman does not verbally say No, then the sexual activity is consensual and not rape. In these cases, men interpret the absence of response as a passive acceptance and they continue sexual advances» (Porges og Peper, 2015, s. 46).

I tillegg til kriminologisk teori om det ideelle offer og hvordan man kan forestille seg en voldtektssituasjon, er disse psykologiske verkene med på å styrke forklaringen på hvordan kroppen reagerer i en slik skremmende situasjon. Ved å se på disse teoriene som en helhet, blir det klart hvor mange kriterier og forestillinger voldtektsutsatte kvinner må forholde seg til under og etter voldtekt. Å ikke ha sjansen til å kjempe imot på grunn av hvordan hjernen håndterer traumatiske situasjoner, er ikke det samme som samtykke.

2.6 Labelling theory

«We argue that the acts of labeling, telling, and reporting mean something different to victims than to authorities or policymakers. Labeling, telling, and reporting are an actualization for victims; they formalize ambiguous experiences, making them concrete and “real”» (Khan et al., 2018, s. 432). Det å dele sine opplevelser rundt voldtekt handler ikke bare om å bli trodd, men også om å potensielt bli mistenkeliggjort og møtt med tvil. Å bli mistenkeliggjort, noe som kan resultere i at personer endrer mening om den utsatte, virker som en felles frykt blant voldtektsutsatte, som diskutert tidligere i oppgaven. Khan et al., (2018) diskuterer hvordan det å åpne opp om en voldtekt, eller å i det hele tatt ta i bruk ordet voldtekt, er som en identitetsrisiko. Ved å bli stemplet, eller føle seg stemplet, som et offer, noe som bærer med seg en følelse av svakhet, vil det kunne føles som å miste sin identitet som person, og heller nå måtte bære identiteten som et offer. De trekkene man er kjent for vil nå byttes ut med en merkelapp som voldtektsoffer. Denne identitetsrisikoen gjelder ikke kun den utsatte, men

også for voldtektspersonen. Ved å sette merkelappen 'voldtekt' på hendelsen, vil det også gi voldtektsmannen makt til å kunne stemple personen som sitt offer, og dermed få en følelse av erobring og makt (Khan et al., 2018, s. 442).

Labelling theory innen voldtekt handler ikke kun om å markere en person som et offer eller en utsatt. En annen merkelapp som ikke er diskutert like ofte, er hvordan det å bli utsatt for en voldtekt er omtalt som noe man aldri kan komme over, eller takle å leve med. Voldtekt er en traumatisk opplevelse, men det betyr ikke nødvendigvis at ting aldri kommer til å bli bedre. Becker (1997) diskuterer hvordan disse merkelappene kan være med på å gjøre mer vondt enn godt; hvordan mennesker kan ende opp med å føle en slags trang til å styre livet sitt videre nettopp etter denne merkelappen som de har blitt gitt. Becker (1997) sier følgende:

«Treating a person as though he were generally rather than specifically deviant produces a self-fulfilling prophecy. It sets in motion several mechanisms which conspire to shape the person in the image people have of him» (Becker, 1997, s. 34).

Nå handler ikke dette prosjektet om kriminelle, og i dette tilfellet, overgripere, men disse teoriene kan også ha relevans når det gjelder voldtektsutsatte. Ved å la denne merkelappen stå i konstant fokus, vil det være vanskelig å kunne frigjøre seg fra den. Det er ikke alle som vil leve resten av livet som et offer, men heller riste det av seg og fortsette å leve livet.

3. Metode

Formålet med dette masterprosjektet er å finne ut av hvordan kvinner opplever prosessen etter en voldtekt. Det er derfor kvinnenens opplevelser, erfaringer og tanker som vil være i fokus. Prosjektet er derfor av kvalitativ metode, og består av dybdeintervjuer. I dette kapitlet vil jeg presentere utvalget for prosjektet, rekrutteringsprosessen, samt utføringen av intervjuene. I tillegg vil jeg redegjøre for etiske utfordringer ved datainnsamlingen, og utfordringer ved valgte tema, refleksjoner i etterkant av intervjuene og forventningene jeg hadde til meg selv som forsker gjennom dette prosjektet. Det vil også vise fremgangsmåten i analysen, og til slutt litt om overføringsverdien av slik forskning.

3.1 Metodevalg

Å forske på sensitive temaer kan resultere i utfordringer, slik som rekrutteringsmuligheter og antall informanter, og disse tingene må tas i betraktning (Zanjani og Rowles, 2012, s. 400). Muligheten til å intervju kvinner som har gått gjennom denne prosessen selv, vil gi et unikt innsyn i hvordan de har opplevd det. Ved å bruke dybdeintervju, vil kvinnene ha mulighet til å fortelle akkurat hva, og hvor mye, de selv ønsker å dele. (Hennink, Hutter og Bailey, 2020, s.117). Ved å gjøre dybdeintervju, vil det gi informantene mulighet til å snakke fritt, uten trange rammer. Jeg ønsket en fleksibilitet, selv om spørsmålene holdes innenfor intervjuguiden. Ved å ha fleksibilitet i intervjuet, så kan ting komme frem uten at jeg som forsker visste det på forhånd i forhold til mine planlagte spørsmål, og informanten kan snakke om det de er mest opptatt av innen dette tema. Dette ses på som noe positivt, for ved å la dem snakke så mye de føler for, vil det gi informanten sjansen til å virkelig vise hva de synes er relevant og viktig rundt oppgavens tema. (Bryman, 2016, s. 466-467). Med tanke på kriterier for å kunne delta i prosjektet, bestemte jeg meg for at det ikke var nødvendig med noen andre kriterier enn at de er kvinner, er mellom 18 og 30 år og har opplevd voldtekt. Grunnen til dette er at eventuelle ting og situasjoner som skiller informantene vil være en viktig del av selve prosjektet senere, så ulike type opplevelser vil ikke regnes som noe negativt. Dette er også spesielt viktig for at ingen skulle føle seg usikre på om dette er en studie de kunne være med på. Man regner med at de fleste i samfunnet har en felles forståelse av hva voldtekt betyr, i form av at det inkluderer «seksuell omgang» mot noens vilje (Straffeloven, 2005, §291). Det å henvise til Straffeloven er kun for å forhindre at det blir forvirring når det gjelder hva som

regnes som voldtekt. Dette er for å vise et tydelig skille mellom hva som regnes som voldtekt og hva som regnes som overgrep og seksuell trakassering, og det skal kun være som en slags betryggende hjelp hvis informantene var usikre på om de kunne ta kontakt eller ei. Selv om disse andre lovbruddene også er viktige temaer, er det ikke innenfor temaet i dette prosjektet. Likevel er det viktig at måten jeg ordlegger meg på ikke skaper så mye tvil at ingen føler de har 'interessante' eller 'viktige' nok hendelser til å kunne delta, og dermed ekskluderer seg selv som informanter.

Hovedmålet med prosjektet er å sette søkelys på tiden etter en voldtekt, en tid som kan inneholde mye forskjellig i form av tanker og følelser, og derfor er det ingen fasit på hva de må ha opplevd gjennom denne prosessen. Lovverket i Norge som omhandler seksuell vold, da spesifikt voldtekt, bruker ord som 'vold' og 'truende' (Straffeloven, 2005, §291). Dette kan være med på å skape forvirring og tvil med hensyn til hva som faktisk kan regnes som voldtekt, da ikke bare i en eventuell anmeldelse, men også hvordan personen ser på hendelsen etterpå, og ikke minst seg selv. En voldtekt trenger ikke å være voldelig og brutal for å telle som en voldtekt. Hvordan ordet 'voldtatt' blir beskrevet, er et av temaene som vil kunne bli diskutert med informantene under intervjuene. Det er mye mulig at flere kvinner som har opplevd voldtekt har blitt usikre på grunn av ordlyden i Straffeloven.

3.2 Utvalg

Voldtekt er definitivt et sensitivt tema. Bruken av ordet 'voldtekt' kan oppleves vanskelig å tolke for noen, i og med at ikke alle er enige i hva som kvalifiserer til å havne i denne kategorien. Jeg valgte likevel å bruke begrepet voldtekt i mitt prosjekt, men jeg valgte også å utelukke noen annen form for kriterier, som for eksempel at det har måttet foregå en anmeldelse, eller at noen profesjonelle skal ha vært med på å gi en definisjon på at hendelsen ville blitt regnet som en voldtekt. Ved å gjøre dette, ble jeg litt nervøs for at de som kontaktet meg kanskje heller hadde opplevd seksuell trakassering eller annen type overgrep, men dette var en unødvendig tanke, for alle informantene hadde tydelig opplevd voldtekt.

Informasjonsskrivet inneholdt ikke sitering av straffeloven, men innlegget som ble publisert på Facebook gjorde det, for å gjøre definisjonen av voldtekt enda tydeligere. Ved å gjøre det slik, er informantene frie til å bestemme selv om de føler at de passer inn i denne kategorien, og det blir minst mulig usikkerhet om deres historier er innenfor definisjonen eller på noen måte viktige nok til å kunne delta. Planen var å ikke inkludere ordet 'offer' på noen måte,

siden det ikke er alle som har et komfortabelt forhold til å definere seg som det, men det ble likevel brukt i informasjonsskrivet ved et uhell. Da jeg skrev informasjonsskrivet, var jeg ikke så godt klar over hvordan mange utsatte misliker dette ordet, noe jeg imidlertid ble etter å ha gjennomført noen intervjuer.

Valget falt på kvinner, selv om det å inkludere menn kunne gitt et bredt og potensielt lærerikt resultat. Jeg tenkte imidlertid at det er større sjanse for å finne kvinnelige informanter, så derfor ble utvalget kvinner mellom 18 og 30 år. Valget falt på 18 år og opp, nettopp fordi ved at alle deltakere er myndige, vil de kunne delta uten en forelder eller verge til stede, og de kan gi samtykke selv. Dette betyr dog ikke at yngres historier ikke er like viktige, og det er også mulig at voldtekten skjedde før personen fylte 18 år. I ett av tilfellene var dette aktuelt, hvor voldtektene skjedde før informanten var myndig. Maksalder landet på 30 år, slik at tidspunktene for når hendelsene skjedde ikke skal være altfor langt unna hverandre i tid. Dette er med tanke på analyse av eventuelle opplevelser med profesjonelle aktører. Regler og praksis i rettssystemet vårt forandres. Samtidig er ikke dette hovedfokuset i prosjektet, men heller et interessant aspekt som kan komme frem gjennom senere analyse.

Informantene måtte også befinne seg i Oslo, slik at det var større sannsynlighet for fysiske intervjuer. Det ble også gjort tydelig at hvis informantene ville snakke over video, på Zoom eller lignende, var dette selvfølgelig helt i orden. Med tanke på begrensningene som en masteroppgave setter, og hvor mye tid behandlingen av data tar, så var planen å rekruttere maks 8-10 informanter.

3.3 Rekruttering

Hovedideen for rekruttering falt på å rekruttere gjennom organisasjoner og støttesentre for voldtekts- og overgrepsofsatte. Det vil si at personer innen organisasjoner som jobber med relevante temaer kan informere om at et prosjekt er tilgjengelig. Det er viktig å poengtere at dette ikke var et forsøk på å få personer innen organisasjonene til å spørre noen direkte, slik at potensielle informanter på noen måte kunne føle seg tvunget til å delta eller får dårlig samvittighet hvis de ikke ville. Dette var kun en mulighet for å videreformidle informasjon om at dette er et pågående prosjekt, og at jeg som forsker gjerne ville høre fra noen som kunne tenke seg å delta. Det viktigste var at informasjonen om prosjektet kunne bli videreformidlet på en trygg måte. Dette ble også kort nevnt i e-postene som ble sendt ut. Det

kan følge med komplikasjoner hvis man benytter seg av hjelp fra organisasjoner, og det er ikke alltid en mulighet eller optimalt å søke slik hjelp, noe jeg var fullt klar over.

Planen var også at om det viste seg at det ikke fungerte godt å få kontakter gjennom organisasjoner, var det aktuelt å dele informasjon om prosjektet på Facebook og andre sosiale medier. Informasjonsskrivet og innlegget på sosiale medier inneholdt kort informasjon om prosjektet, og at hvis dette var interessant for noen, kunne de sende SMS eller e-post med 'Jeg vil vite mer' til min kontaktinformasjon. Ved å få beskjed om hva man skal sende på e-post eller SMS, trengte ikke de som interesserte seg i prosjektet å stresse med hva de skulle skrive til meg. Det ble oppfordret til ikke å legge igjen noen form for personlige opplysninger gjennom SMS eller e-post som ikke var absolutt nødvendige (mobilnummer og e-postadressen).

Å rekruttere gjennom organisasjoner viste seg å være vanskeligere enn forventet. Med tanke på COVID-situasjonen, fikk jeg flere avslag enn jeg i utgangspunktet hadde trodd. Det er også veldig stor etterspørsel fra andre studenter, og det er forståelig at ikke alle kan få hjelp. Etter å ha kontaktet mange relevante organisasjoner, fikk jeg hjelp av to. Jeg fikk dog hjelp fra mange med å dele informasjon om prosjektet på Facebook, men det førte ikke til at noen henvendte seg. Dette kan komme av at selv om et innlegg blir delt flere ganger, når det ikke nødvendigvis den rette gruppen mennesker. Det er nesten umulig å vite hvordan dette kommer til å gå før man begynner å rekruttere, spesielt når den gruppen man ønsker å få kontakt med er så spesifikk, men jeg var veldig takknemlig for de seks som meldte interesse, og som deltok. Selv om jeg gjerne skulle hatt flere deltakere, var deres historier gull verdt og helt nødvendig for dette masterprosjektet.

3.4 Gjennomføring av intervjuer

Alle intervjuer utenom ett ble gjennomført over Zoom. Det var forskjellige grunner til dette, men det virket som det beste alternativet. I to av tilfellene måtte intervjuene gjøres over Zoom fordi informantene satt i karantene, og i de andre tilfellene ble de spurt om å gjøre det på denne måten i utgangspunktet. Ved å gjøre intervjuene over Zoom, fikk informantene mulighet til å sitte hjemme hos seg selv, så de måtte ikke tenke på andre mennesker eller fremmede lyder rundt seg. Denne metoden fungerte fint, og det eneste som kunne vært bedre var lyden på opptakene. Noen ganger var det vanskelig å høre hva som ble sagt på grunn av dårlig nettverksforbindelse. Det siste intervjuet hadde veldig dårlig lyd, og det skapte litt frykt

hos meg som forsker fordi jeg var veldig redd for å misforstå hva som ble sagt da jeg transkriberte. Jeg måtte derfor høre på det mange ganger, og jeg brukte lang tid på å tyde hvert eneste ord. Bortsett fra dette problemet, fungerte alt utmerket, gitt de begrensninger et nettintervju har. Det var også en lettelse for meg som forsker, fordi jeg var mer avslappet og mindre stresset da jeg skulle utføre intervjuene, siden også jeg befant meg i kjente og trygge omgivelser uten forstyrrende elementer. Ett av intervjuene ble som sagt gjort ansikt til ansikt, på et grupperom ved Domus Juridica. Jeg merket en tydelig forskjell fra de andre intervjuene fordi samtalen fløt på en annen måte. Det var lettere å lese kroppsspråk, og det var positivt å ikke måtte bekymre seg for dårlig nettverksforbindelse. Ett av intervjuene ble gjort over Zoom, men uten kamera, og selv om det gikk fint, var det litt vanskeligere å skulle utføre et intervju uten å ha mulighet til å lese informantens kroppsspråk. Jeg hadde ikke mulighet til å se om informanten reagerte emosjonelt på noen av spørsmålene mine, noe som gjorde meg usikker. Derfor måtte jeg heller skjerpe lyttingen min ekstra mye.

3.5 Tanker rundt intervjuprosessen

Gjennom transkriberingen, og analysen, ble det klart for meg at jeg kunne ha gjort noen endringer i intervjuguiden som ble brukt. Informantene ble spurt helt i begynnelsen av intervjuet om å fortelle, så mye de ønsket, om selve voldtekten. Noen fortalte mer enn andre, men alle ga en god beskrivelse som ga nok bakgrunnsinformasjon til å kunne fortsette å stille spørsmål rundt hendelsen. Jeg hadde villet spurt mer om deres liv enn det jeg gjorde. Flere spørsmål angående deres personlighet eller sosiale liv, for eksempel, kunne vært med på å ramme inn det andre bedre. Jeg følte meg usikker, og ville ikke grave for mye, og dermed skape en emosjonell reaksjon, men mens jeg arbeidet med analysekapittelet, innså jeg at det kunne ha vært en fordel å vite litt mer. Jeg ville at de skulle fortelle mest mulig selv, fritt, om voldtektene, slik at de ikke oppfattet meg som påtrengende, eller som om det skulle assosieres med terapi. Når jeg reflekterer over hvordan jeg presterte som forsker gjennom disse intervjuene, så la jeg merke til hvor nervøs jeg ble - ekstremt nervøs. Jeg ble så redd for å trække over noens grenser at jeg noen ganger la meg flat når det var vanskelig å beholde en forskningsstyrt samtale. Jeg ble til tider noe passiv og holdt tilbake ting jeg gjerne skulle ha snakket om. Det gjorde at jeg muligens ikke fikk stilt alle spørsmålene jeg hadde sett for meg, og jeg opplevde at jeg slet litt med å formulere meg. Spesielt på begynnelsen av intervjuene var jeg veldig nervøs, og gjennom transkriberingen la jeg merke til at jeg snakket litt for fort

og virket stresset. Dette kunne potensielt ha påvirket informantene, men det merkes ikke senere i intervjuene. Jeg hadde opprinnelig planlagt å stille spørsmålet «Hvis du kunne gå tilbake i tid, hva ville du sagt til deg selv?» helt til slutt i intervjuene, men jeg ble altfor bekymret for at dette skulle skape en vond reaksjon hos informantene. Jeg ble redd for at spørsmålet kunne tolkes feil, og at det skulle virke som jeg mente de skulle ha handlet annerledes enn det de gjorde på det tidspunktet da voldtektene fant sted. Tankene rundt det spørsmålet var heller at informantene kanskje ville dele hvordan de ser på situasjonen i dag, om det er annerledes enn de gjorde den gangen.

3.6 NSD og anonymisering

Prosjektet ble meldt inn og godkjent av NSD (Norsk senter for forskningsdata). Å få godkjent et så sensitivt tema av NSD tok lang tid. Det var en lang prosess, med mange detaljer å passe på, og skjemaet ble sendt inn og endret på flere ganger. Da det endelig var ferdig og godkjent, følte det også som en trygghet, at de gjorde så mye for at informantenes personvern skulle være ivaretatt. I stedet for at jeg kontaktet enkeltpersoner, noe jeg ikke hadde hatt mulighet til, uansett, siden jeg ikke kjenner noen som passer inn i denne gruppen, fikk informantene valget om å kontakte meg eller ikke. Alle som tok kontakt med meg hadde allerede sett informasjonsskrivet, hvor de fant kontaktinformasjonen min, så de hadde allerede en anelse om hva prosjektet gikk ut på. Ingen tok kontakt via sosiale medier etter å ha sett Facebook-innlegget som ble delt. Det ble på en måte en ekstra sikkerhet for meg at alle informantene kontaktet meg, fordi det da på ingen måte kunne virke som om jeg hadde presset noen til å delta.

Før jeg startet å stille spørsmål, ble de fortalt litt om bruken av Nettskjema diktafon-appen som jeg brukte, og noen av dem hadde hørt om den før via sine studiesteder. Siden samtykke, og derfor underskrift med navn, ikke skulle registreres på papir i mitt prosjekt, ble informantene bedt om å si «Jeg samtykker» på starten av hvert intervju. Navnene deres ble aldri nevnt i intervjuene, med mindre de kom til å nevne det selv. De ble også informert om anonymisering og oppbevaring av data på en sikker server, og at eventuelle navn, steder eller annen sensitiv informasjon som ble nevnt under intervjuet fjernes, og ikke noe av dette brukes i prosjektet. Spesielt to av informantene nevnte at jeg gjerne kunne bruke navn på voldtektsmennene i prosjektet «fordi jenter burde passe seg for han», men det gjorde jeg ikke med tanke på personvern, selv om det kun dreide seg om fornavn. NSD er tydelige på at

opplysninger om tredjepersoner også skal holdes anonymt. I dette prosjektet vil spesielt voldtektsmenn ha en viktig rolle i intervjuene, men vedkommende, altså tredjepart, har ikke samtykket til at informasjon om dem blir publisert. På grunn av dette har jeg valgt å ikke inkludere opplysninger av noe slag om tredjepersoner i prosjektet. I de få tilfellene at navn på tredjepart er nevnt i et sitat, er det byttet ut med *** markeringer. Imidlertid blir informasjon om voldtektene beskrevet i detalj i analysen, siden dette handler om spesifikke hendelser, og når informantene har valgt å dele historiene sine, så vet de at informasjon om voldtekten de ble utsatt for vil dukke opp i analysen. Selv om kvinnene vil kunne kjenne igjen sin egen historie under et fiktivt navn, så betyr ikke dette at andre nødvendigvis vet hvem de er.

3.6.1 Fremgangsmåten i analysen

Kimberly L. Oliver (1998) beskriver narrativ analyse slik;

«Narrative analysis uses stories to describe human experiences and actions. Because people give meaning to their lives through the stories they tell, it seems appropriate for those who study human experience to use a research methodology that connects with how people construct the meanings of life experiences» (Oliver, 1998, s. 244).

Datamaterialet for dette prosjektet består av fortellinger fylt med tanker, følelser, spørsmål og viktig informasjon og kunnskap. Narrativ analyse er derfor relevant i dette prosjektet for å undersøke hvordan mennesker, i dette tilfellet kvinner, forstår deres egne følelser og erfaringer i relasjon til deres egen identitet (Pemberton et al., 2019, s. 392). Fremgangsmåten i analysen vil bli strukturert på en måte som setter informantenes historier, erfaringer og tanker i fokus. Hovedfokuset ligger på hva de forteller, og derfor vil jeg inkludere lange sitater fra intervjuene. De seks kvinnene forteller sine egne, personlige historier, og derfor falt valget på narrativ metode, som virket som det beste for virkelig å få frem informantenes følelser for leseren. Det vil ikke være fokus på hvordan kvinnene fortalte historiene sine i form av kroppsspråk, for ingen av informantene viste tydelige emosjonelle reaksjoner. Det var tegn på at flere av dem var ukomfortable mens de fortalte, men det er nesten å forvente når noen deler slike historier med en fremmed. Derfor ligger fokuset mest på det som blir sagt, istedenfor hvordan. Vi vil imidlertid kunne få et inntrykk av følelsene deres gjennom de transkriberte sitatene i analysen, ved bruk av lydhermende ord, tegn som utropstegn eller pauser i form av punktum. Ved å inkludere slike ting blir sitatene gitt mer liv i teksten.

Da alle intervjuene var transkribert, falt valget på å plukke ut de delene som jeg syntes besvarte prosjektets problemstilling best. Analysen starter derfor med bakgrunnsinformasjon om hver informant og fortellinger om selve voldtektene. Valget falt på å fordele informantene og lage ulike seksjoner tildelt dem for å gjøre det mer personlig for leseren, og mer informativt. De fikk også fiktive navn, i håp om at det skal være mer leservennlig, og generelt gi bedre flyt. Overskriftene i analysen er en blanding av sitater fra informantene, tema og informantenes fiktive navn. Deretter valgte jeg å fokusere på flere viktige faktorer som handler om tiden etter voldtekten. Her var det ulike ting jeg kunne ha valgt å diskutere, men valget falt på en blanding av deres erfaringer og tanker rundt hvordan alt dette påvirket dem ellers i livet, mens prosessen foregikk. I løpet av intervjuet ble informantene spurt om hvordan det står til med dem i dag, men dette valgte jeg ikke å inkludere fordi det da ville spore litt av selve forskningsspørsmålet.

Som nevnt tidligere, var det merkbart forskjell på intervjulengde, og ikke alle informantene hadde vært gjennom de samme tingene, slik som anmeldelse eller å gjennomgå en rettssak. Alle sa selv med egne ord at de har blitt voldtatt, og noen fortalte at det fremdeles gjør litt vondt å skulle bruke det ordet. Dette var et av håpene for prosjektet, i og med at ulike historier ville gjøre analysen enda mer interessant. Jeg valgte likevel å inkludere noen kategorier hvor ikke alle informantene hadde noe å fortelle, fordi jeg syntes det var viktige temaer. Derfor vil noen av analysens hovedtemaer ikke inneholde sitater fra alle informantene. Jeg valgte å dele analysen inn i en kort introduksjon og deretter to hoveddeler. Den første delen fokuserer mer på selve voldtektene, det å skulle dele disse hendelsene, samt prosessen ved å søke hjelp og støtte fra venner og profesjonelle. Del to handler mer om møtet med profesjonelle aktører, slik som politi og rettssystemet, hvor vi får et viktig innblikk i hvordan dette kan oppleves for kvinner, i dette tilfellet.

3.7 Etiske problemstillinger ved prosjektet

Som nevnt tidligere, inneholder dette prosjektet et sensitivt tema. Det må forventes at ubehag muligens kan oppstå hos informantene. Derfor ble det lagt til rette for at informantene skulle få en så god opplevelse som mulig. Jeg som forsker, men også student, har ikke kvalifikasjoner til å tilby noen form for støtte på et profesjonelt nivå. Det er viktig å understreke at dette ikke er en form for terapi, men en kontakt mellom deltaker med en viktig historie, og en student, og at denne linjen ikke krysses (Brinkmann og Kvale, 2018, s. 34).

Ifølge NSD har man et ansvar som forsker i tilfelle informantene opplever emosjonelle reaksjoner under intervjuene. Derfor var planen å ha forskjellige kontakter tilgjengelige, skulle det oppstå en emosjonell reaksjon. Med dette mener jeg å ha diverse telefonnummer for hånden, slik som Mental Helse sin nødtelefon. Nå viste det seg at informantene allerede var kjent med disse numrene, og at de derfor ikke hadde noe behov for å få dem av meg. En av informantene tipset meg om Vold og overgrepslinja, som jeg ikke hadde hørt om før, men som jeg la til listen. Før jeg avsluttet intervjuene, spurte jeg også om de hadde noen rundt seg i tilfelle det ble tungt for dem etterpå.

HJELPETELEFONER

- Ved akutte situasjoner, ring legevakt på 116 117, eller nødnummer 113.
- Mental Helse: 116 123.
- Røde Kors: 800 33 321.
- Kirkens SOS: 22 40 00 40.
- Vold og overgrepslinja: 116 006.

Bilde 1: Hjelpetelefoner

Før intervjuene startet, hadde jeg som nevnt en liten liste med diverse informasjon jeg følte for å dele. Informanten ble fortalt at de kunne avslutte intervjuet når som helst og at de ikke trengte å oppgi noen grunn til dette. De ble også informert om at de kunne hoppe over spørsmål de ikke vil svare på, eller si ifra hvis jeg gikk for dypt inn i et tema de synes er vanskelig. Det kunne hende at kvinnene sleit med å si ifra om slikt, eller synes det er ubehagelig å sette grenser, så derfor ble dette nevnt før intervjuet startet. Hovedpoenget var å skape en trygg atmosfære og stille spørsmål på en slik måte at informanten føler seg avslappet og komfortabel. På en annen side, så er det også en mulighet for at de som velger å ta kontakt for å delta i et slikt prosjekt føler seg trygge og klare for å snakke åpent om det som har hendt med dem. Det var derfor også en mulighet for at informanten synes det å snakke om slike hendelser kan føles godt og befriende, og samtalen kan derfor få en annen type flyt.

3.7.1 Advarsel om sterke ord

Det å skrive om voldtekt medfører automatisk bruk av sterke ord og beskrivelser. Jeg har valgt å inkludere ord brukt av informantene, beskrivelser de ga og annet som kan virke sterkt for leseren. For personer som har opplevd lignende hendelser, kan bruken av ord og beskrivelser virke retraumatiserende. Grunnen til at jeg valgte å gjøre dette er for ikke å glatte over noe som er vanskelig eller tungt, men heller vise de rå og ekte følelsene som kom frem i historiene kvinnene delte. Derfor vil jeg gi en liten advarsel her. Å gi trigger warnings kan ses på som både positivt og negativt, fordi noen hevder at det kan hjelpe noen med å forberede seg mentalt, men det kan også medføre at flere unngår innholdet totalt (Jones et al., 2020, s. 906). Voldtekt er et sensitivt og vondt tema, og dermed vil det inneholde vonde og ubehagelige ord og beskrivelser av seksuell oppførsel. Derfor velger jeg å inkludere en slags advarsel om dette her, da spesielt før analysekapittelet, hvor mye kommer frem. Beskrivelsene kan potensielt skape en emosjonell reaksjon på et eller annet vis, men som nevnt føler jeg som forsker at det er en nødvendighet å vise frem ting akkurat som de er.

3.8 Forventninger til meg selv som forsker

Et annet tema som er verdt å nevne er hvordan man forbereder seg, og senere reflekterer, som forsker ved å ha ansvaret for et slikt prosjekt med et sensitivt tema. Det ligger i kortene, og er også nevnt av NSD (Norsk senter for forskningsdata) at man som forsker har et ansvar for eventuelle emosjonelle reaksjoner som kan oppstå under og etter intervjuene, som også er diskutert over. Det å ha et slikt ansvar kan virke skummelt og litt overveldende. Som forsker og student har man visse forventninger til seg selv, og hvordan man skal håndtere prosessen med intervjuer. Det er derfor viktig å reflektere både mellom og etter intervjuene for å lære av seg selv, og skape nye erfaringer mens prosjektet driver på. En måte å skape en trygghet for meg som forsker er derfor å ha en intervjuguide klar, og som nevnt tidligere, kontaktopplysninger. Ved å ha dette klart vil det kunne være med på å lage en betryggende følelse, og derfor fjerne litt av den stressende følelsen som kan forekomme ved å ha et sånt type ansvar.

3.9 Til ettertanke

Det å velge et såpass sensitivt tema kommer ikke uten konsekvenser. I dette tilfellet var det vanskelig å finne informanter. Det er forståelig at et slikt tema er vanskelig å snakke åpent om, spesielt med en fremmed. Jeg ville ikke la det komme i veien for å velge et tema jeg syns er utrolig viktig. Det tok mye lengre tid enn jeg hadde trodd, og dette førte med seg mye usikkerhet og en følelse av at jeg ikke var god nok til å ta på meg et såpass alvorstungt prosjekt. Ved å velge en så spesifikk gruppe mennesker å forske på, var det forventet at det ville være vanskelig å finne personer å intervju, men det ble som sagt mye vanskeligere enn forventet. Likevel ville jeg heller velge et tema jeg brenner for, og risikere skuffelse, enn å velge noe jeg ikke har en oppriktig interesse for.

3.9.1 Å takle et slikt tema som forsker

Det er ikke uvanlig at vi får med oss voldtektssaker i media. Vi leser om det, hører om det på radio og på nyhetene på fjernsyn. Jeg har lest mye om voldtekt og studert mange saker gjennom mine snart fem år som kriminologistudent. Jeg visste at dette temaet ville bli tøft å forske på da jeg valgte det, men jeg hadde aldri sett for meg at det skulle bli såpass tungt. Å gjøre slike intervjuer er en meget tillitsbasert opplevelse. Kvinner som har gått gjennom noe grusomt velger å åpne seg for en totalt fremmed, en tilfeldig masterstudent, og forteller om noe som vi alle skjønner er tøft og vanskelig. Jeg syns det er viktig å reflektere rundt hvordan dette faktisk kan oppleves for forskeren, siden det er fort gjort at det medfører en følelse av skyld. 'Det er jo ikke meg det er synd på, så hvorfor gråter jeg?'. Det å føle medlidenhet og empati er jo ett svar på det spørsmålet. Når det er sagt, så kom ikke disse reaksjonene før intervjuene var over og alt jeg hadde blitt fortalt hadde sunket inn. Historiene spant rundt i hodet i flere dager etterpå, de dukket opp i drømmene mine og jeg fikk ikke lyst til å fortsette å skrive på prosjektet før det hadde gått litt tid. Spesielt ett av intervjuene fikk jeg ikke ut av hodet uansett hvor hardt jeg prøvde. Dette handler ikke om at jeg ikke var motivert, ikke syntes det var viktig eller at jeg ikke brydde meg lenger, men det var ikke noe jeg hadde forventet å måtte takle. Jeg følte mye sinne på deres vegne, og dette ga meg en indre uro. Det er noe helt annet når du blir fortalt i detalj noe så grusomt av den som faktisk har opplevd det, enn når du leser om det i media. Jeg passet på å ta pauser og skrive ut for meg selv hva jeg syntes var vanskelig, og jeg forsøkte å bearbeide alt jeg fikk høre, slik at det ble lettere for hver gang.

Det å skulle behandle og ta vare på slik personlig og sensitiv informasjon som man får gjennom disse intervjuene, er også en prøvelse. Det er en konstant frykt for å formulere seg feil, eller tolke noe som har blitt sagt på en annen måte enn hva som var ment. Det er en tillitssak, og noe man gjerne vil gjøre så bra som mulig. Det skal ikke legges skjul på at det kan dukke opp mye tvil og selvkritikk gjennom denne skriveperioden, og man kan fort føle at man ikke er god nok som forsker. Det å reflektere over disse tingene, også, syns jeg er viktig, for det er en del av prosjektet som en helhet, og en del av det å være en masterstudent. Alt kommer ikke til å være lett, men man lærer av alt mens man holder på.

3.9.2 Å holde seg i den profesjonelle rollen

En annen ting som også var overraskende vanskelig å hanske med, var det å forbli i en profesjonell setting gjennom hele intervjuet. Flere ganger hadde jeg lyst til å dele mine egne opplevelser rundt forskjellige temaer vi snakket om for å vise medfølelse og forståelse. Jeg følte en trang til å fortelle hvor forbannet jeg ble av å høre på hvordan de hadde blitt behandlet, og jeg kjente flere ganger at jeg ble skikkelig opprørt av det de fortalte. I noen tilfeller klarte jeg ikke la være å si ting når jeg ble sjokkert, men det ble godt mottatt av informanten. Men, jeg beholdt den profesjonelle roen, selv om det var krevende. Det er nok forskjellig fra person til person, men jeg ble sjokkert over hvor sterkt jeg følte på det de fortalte. Selv om det som sagt ikke er meg det er synd på, hvis vi skal bruke det ordet, så er dette noe å tenke over når man tar på seg et slikt forskningsprosjekt. Å bli vist denne type tillitt gjør fort at man begynner å bry seg om personen. Disse historiene kommer til å være med meg i lang tid.

3.9.3 Å skulle analysere andre menneskers liv

Det å skulle analysere noen andres personlige, og i dette tilfellet traumatiske, historier, medførte overraskende mye bekymring. Det er en stadig frykt for at man skal ende opp med å formulere seg feil i forhold til hva informantene så for seg da de valgte å delta. Jeg valgte å skrive ned ord for ord da jeg transkriberte intervjuene. Ved å gjøre dette, kunne jeg se tilbake på hva slags følelser og kroppsspråk kvinnene viste under intervjuet, slik at jeg var sikker på at jeg ikke mistet eller gikk glipp av noe viktig. Da jeg hadde transkribert to av intervjuene, begynte jeg å forstå at disse tingene kan komme tydelig frem, selv om man ikke inkluderer hver eneste pause eller host. Likevel passet jeg på at jeg ikke transkriberte for fort eller for

unøyaktig. Alle informantene sa at de gjerne ville lese prosjektet når det var ferdig, og selvfølgelig sa jeg ja til det. Samtidig så kjente jeg på stresset rundt at de skulle føle at jeg gjorde noe feil, eller beskrev dem på en måte de kanskje ikke kjente seg igjen i. Det at de selv vil kjenne seg igjen, er en selvfølge, ellers ville man stilt spørsmål ved hvordan analysen hadde blitt gjennomført. Men, det betyr ikke at andre vil kunne kjenne dem igjen, selv om de kanskje føler på det med en gang. Det å skulle dele noe slikt, kan gi en følelse av sårbarhet, og jeg gjorde alt jeg kunne for å gjøre det så lite identifiserbart som overhodet mulig, ved ikke å inkludere navn eller stedsnavn som ble nevnt underveis.

3.9.4 Tanker rundt antall informanter

Som nevnt tidligere om rekruttering, er ikke denne valgte gruppen av informanter veldig enkel å finne. Det tok overraskende lang tid å finne seks stykker, men heldigvis hadde de mye å dele. De var åpne med meg, og de fortalte mye mer enn jeg hadde forventet. De viste meg tillit, og mye av det de fortalte passet nøyaktig med de tanker jeg hadde vedrørende valget av tema. Hvor lange intervjuene ble varierte veldig, da noen varte rundt 45 minutter, mens andre tok opptil to timer. Da jeg transkriberte det første intervjuet, var jeg veldig nøye på å inkludere alle lyder, som «eh» «øhm» osv. Etter hvert begynte jeg å luke dem mer ut, i og med at mange av disse gjorde sitatene tunge å lese.

I begynnelsen av arbeidet med dette prosjektet så jeg for meg rundt 8-10 informanter. Etter som tiden gikk, ble det mer og mer åpenbart for meg at dette ikke var så lett. Jeg begynte å bekymre meg mye, og denne delen av prosjektet forstyrret mye nattesøvn. Målet med dette temaet er å belyse et område, å stille spørsmål om andres opplevelser, og på den måten kan man tenke at selv om spørsmålet om 'hvor mange informanter er nok informanter?' er naturlig å stille, så teller alt. Alle historiene som blir delt i dette masterprosjektet er med på å besvare problemstillingen, og om det så hadde vært fem eller ti deltakere til, så blir problemstillingen likevel besvart gjennom disse seks intervjuene. Det er klare begrensninger for et masterprosjekt, og man må sette realistiske grenser mens man jobber med det. Selv om seks stykker kan oppfattes som lite, så svarer disse på problemstillingen, så jeg vil argumentere for at det er forsvarlig. Det handler ikke kun om kvalitet og kvantitet, men om å få frem alle nyanser.

3.9.5 Overføringsverdi

Fortellingene som blir presentert i dette prosjektet er ikke et forsøk på å danne en fasit eller trekke en konklusjon på hvordan kvinner opplever tiden etter en voldtekt. Det er ikke meningen å skape en korrekt forklaring som sier «se her, slik er det». Målet er heller å belyse et viktig tema og gi rom for at noen som har opplevd voldtekt og prosessen etterpå, skal få fortelle det de ønsker. Disse fortellingene er unike og viktige. De er forskjellige, men det finnes også flere likheter. Det er heller ikke et poeng at alle informantene skal mene det samme. «Uansett metodevalg er det en utfordring å tydeliggjøre de analytiske grep og redskaper man benytter seg av, og stille dem til rådighet for diskusjon, videreutvikling og læring. Det er dette som bestemmer om analysen er etterrettelig og tillitsvekkende» (Andenæs, 2000, s. 297). Et masterprosjekt har sine begrensninger, og jeg som student og forsker har ikke som mål hverken å være påståelig eller trekke konklusjoner, men heller å forsøke å ikke forenkle disse kvinnenenes historier til kun statistikk. Målet er å få frem den store sammenhengen ved å få frem nyanser og bredde og vise at sånn er det fremdeles i dag. Det er mulig å argumentere for at datamaterialet i dette masterprosjektet er med på å vise at det er behov for mer forskning på dette temaet. Videre forskning på prosessen etter voldtekt, kan gjøre det mulig å vise frem enda flere nyanser.

4. Analyse

4.1 Innledning

Denne analysen vil bestå av to deler. Del 1, «Defineringsprosessen» og del 2, «Møtet med det institusjonelle». Kapittelet er knyttet til de seks kvinnelige informantene og deres historier. Det vil sette fokus på hva de har måttet gjennomgå, noe vi ellers ofte ikke får se eller høre om. Analysen vil få frem synspunkt, holdninger, erfaringer og følelser rundt viktige temaer relatert til det å være en voldtektsutsatt og, ikke minst, prosessen de måtte gå gjennom etter voldtektene. Analysen vil se nærmere på hvordan det er å erkjenne at man er et offer, og det sosiale ved å måtte bære på denne statusen. Denne prosessen er hardt arbeid som vi utenfor som regel ikke har kjennskap til, og vi kan ikke vite nøyaktig hvordan det føles. Mange voldtektsutsatte kan ende opp med å gjennomføre alle disse stegene alene, og prosjektet vil derfor sette søkelys på om kvinnene fikk støtte eller ei gjennom denne prosessen, og hvordan de taklet det. Ved å sette et slikt fokus på kvinnes opplevelser, vil vi få innsyn i en verden som vi ellers ikke kjenner til.

«Narrative analysis delves into the content and form of stories, such as the roles or characters of the story, which plot is being played out, what boundaries are drawn together, and what genre the story is in» (Sandberg, 2022, s. 212). Analysen i dette prosjektet vil bli presentert via en narrativ metode, for å kunne få frem alt av følelser og tanker gjennom kvinnes voldtektshistorier og deres opplevelser etter (Hennink, Hutter og Bailey, 2020 s. 209), og gjennom hvert hovedtema i analysen vil informantenes historier og tanker trekkes inn. Som nevnt tidligere i metodekapittelet, vil deler av analysen bruke sterke beskrivelser og ord, som muligens kan oppleves som vanskelig.

Den første delen av prosjektets analyse vil starte med en oversikt over de forskjellige voldtektene og gi kort informasjon om hva som hendte. Informantene har blitt tildelt fiktive navn som vil bli brukt gjennom analysekapitlene; Line, Helene, Annika, Vivian, Marte og Tonje. Alle informantene delte så mye de var komfortable med om selve voldtekten, derfor vil det være forskjell på hvor mye som blir presentert per person. Ikke alle informantene fortalte like mye per tema, og dermed vil noen ha flere og lengre sitater enn andre på forskjellige steder i disse analysekapitlene.

Den første delen av analysen vil hovedsakelig fokusere på hva tiden etter voldtekten inneholdt for hver enkelt, med fokus på begrepssetting, følelser rundt det å skulle definere sin egen opplevelse som en voldtekt, deres selvbylde og hvordan det var å skulle åpne seg om hendelsene. Hvordan det oppleves å få stempel som en voldtektsutsatt og om dette kan ha en skadelig effekt, og hvordan det insinuerer at livet ikke kan bli bedre, vil også bli diskutert. Del to vil fokusere mer på det institusjonelle, altså prosessen relatert til deres opplevelser med politiet, behandlere, anmeldelse og opplevelser i retten.

DEL 1 - Defineringsprosessen

«What I did, what I said, will all be sliced, measured, calculated, presented to the public for evaluation. All because, somewhere at this party, is him.» (Miller, 2020, s. 4).

4.2 Hvordan definerer vi en voldtekt?

Det er fort gjort å tenke at voldtekt er et rett frem begrep, hvor det er tydelig for alle hva som har hendt. Før analysen begynner, vil jeg rette fokus mot 3 ulike paragrafer i Straffeloven om voldtekt, som er relevante for informantenes historier.

Ifølge straffeloven §291, defineres voldtekt som;

- «a) skaffer seg seksuell omgang ved vold eller truende atferd,
- b) har seksuell omgang med noen som er bevisstløs eller av andre grunner ute av stand til å motsette seg handlingen,
- c) ved vold eller truende atferd får noen til å ha seksuell omgang med en annen, eller til å utføre handlinger som svarer til seksuell omgang med seg selv» (Straffeloven, 2005, §291).

Ifølge §293, defineres grov voldtekt som;

- «Ved avgjørelsen av om voldtekten er grov skal det særlig legges vekt på om
- a) den er begått av flere i fellesskap,
- b) den er begått på en særlig smertefull eller særlig krenkende måte, eller
- c) den fornærmede som følge av handlingen dør eller får betydelig skade på kropp eller helse. Seksuelt overførbar sykdom regnes alltid som betydelig skade på kropp eller helse etter denne paragrafen.» (Straffeloven, 2005, §293).

Og ifølge §297, som fokuserer på samtykke, står det som følgende;

- «Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som foretar seksuell handling med noen som ikke har samtykket i det.» (Straffeloven, 2005, §297).

Det er fort gjort å skape en stereotype rundt hvordan en voldtekt ser ut og utspiller seg, og det er ikke å legge skjul på at mange deler denne tanken. De aller fleste voldtekter blir begått av

menn som kvinnen kjenner til, og sjeldent i en mørk bakgate (Walklate, 2018, s. 113).

Informantene i dette prosjektet fortalte om flere forskjellige typer voldtekt, men selv om alle passer inn i utdraget fra straffeloven over, betyr ikke det at alle ble trodd, og dermed gitt offerstatus. Informantenes tanker rundt dette vil bli diskutert senere i analysen.

Denne første presentasjonen er for å gi et innblikk i hva som skjedde. Jeg har valgt å ikke bruke ordet 'offer' når jeg beskriver kvinnenens historier, men heller kalle dem 'utsatte'. Dette er fordi ordet 'offer' har en tendens til å assosieres med noe svakt og hjelpeløst, og flere av kvinnene mislikte dette ordet veldig. Det å bli kalt et offer ble dog diskutert i løpet av intervjuene. Etter at kvinnenens historier blir kort fortalt, vil det deretter bli mulig å vise hva som skiller seg ut, og hva de har til felles med hensyn til selve hendelsen, og videre prosessen etterpå. Dette er ikke for å insinuere at noens historier er verre, viktigere eller mer traumatiserende enn andre, men for å gi et innblikk i hvordan voldtekt kan tolkes og oppleves på mange ulike måter, noe som er veldig viktig.

4.2.1 I kollektivet

Den første historien handler om Line. Line er 23 år og student, og har startet på en utdanning hun virkelig liker. Hun har flyttet inn i et kollektiv sammen med tre fremmede gutter som hun kommer godt overens med. Hun trives i byen, og hun er klar for det denne nye fasen i livet har å by på. En dag flytter det en ny gutt av utenlandsk opprinnelse inn i kollektivet. Line merker fort at han har et annet syn på kvinner enn de andre guttene, men lar denne tanken passere.

Line: «Og så husker jeg faktisk en samtale jeg hadde med han tidligere før det skjedde, og han nevnte at det er så mange som angrer seg og anmelder kjæresten eller den du lå med og bare sier det er voldtekt ... det var faktisk noe jeg hadde glemt lenge.»

En dag sitter Line og denne romkameraten på kjøkkenet alene og prater sammen. Alt virker normalt. Line forteller at før hun egentlig vet hva som hender, har de flyttet seg til hennes soverom. Her voldtar han Line i hennes egen seng. Det er ingen andre hjemme, og Line er livredd for hva han kan finne på hvis hun stritter imot. Hun forteller at hun ble så redd at kroppen ikke spilte på lag, og han styrte henne rundt på rommet som han ville. Hun blir stiv av skrekk og sier ikke et eneste ord. Han utnytter denne situasjonen.

Line: «Så dro han det altfor langt og jeg stivna helt til, for jeg ble veldig sjokka over at han ville gjøre noe som helst. Så det begynte med at han bare begynte å ta på meg, så begynte han å ta av klær og så spurte han etter hvert om jeg ville mer enn det, men jeg sier ikke noen ting. Så han fikk hverken ja eller nei fra meg, men han valgte å bare fortsette likevel»

Hedda: «Så han bare valgte å ta din stillhet som et samtykke?»

Line: «Ja, eller så bare brydde han seg ikke om at jeg ikke hadde lyst»

Da det hele er over, kommer Line seg ut av leiligheten så fort som mulig og tekster noen venninner om hva som har skjedd. De reagerer ikke på en støttende måte, men bagatelliserer situasjonen, noe som gjør at Line begynner å tvile på seg selv og hva som nettopp har hendt. Da hun kommer hjem igjen, møter hun på han. Det som en gang var hjemme, er nå en faresone. Han er rask med å be henne om å holde kjeft om det som nettopp skjedde. Line må fortsette å bo med han i tre måneder til. Hun må fortsette å sove i samme seng, og hun begynner å tilbringe mesteparten av tiden sin inne på rommet. Hun forteller at hun ikke hadde følt et behov for å låse døren til rommet sitt før nå. Hun har ikke nok tro på systemet vil støtte henne nok til å velge å anmelde voldtekten.

4.2.2 I et parforhold

Denne historien handler om Helene. Helene er en energisk jente i begynnelsen av 20-årene som elsker å reise og oppleve nye steder og kulturer. Hun beskriver livsstilen sin som litt 'hippie-aktig', og det miljøet hun er en del av som et spirituelt, psykedelisk miljø, og hva det innebærer. Hun er i et åpent forhold med en eldre mann, og de har vært sammen i litt over to år. Men, hun beskriver dette forholdet som psykisk og fysisk voldelig. Denne hendelsen finner sted på en hyttetur, og voldtekten skjedde i edru tilstand midt på dagen, hvor hun da blir utsatt for en overfallsvoldtekt. Paret og noen venner er på hyttetur sammen, og en dag ligger Helene og kjæresten og leser på sengen. Helt plutselig begynner han å overmanne henne, og holder henne nede, mens Helene skriker forvirret «Stopp! Hva er det du driver med?» og ber han om å stoppe, men han hører ikke etter.

Helene: «Jeg sa jo 'hva er det du driver med?' og 'Stopp! Ikke gjør det!', men han hørte ikke etter. Så svartnet det egentlig for meg.»

Han holder henne nede mens han voldtar henne. Etter at han er ferdig, fortsetter dagen som normalt, som om ingenting har skjedd. Det virker ikke som om det har sunket helt inn for Helene ennå, og hun forteller at dagens fellesaktiviteter fortsatte som normalt.

Helene: «Og så husker jeg at jeg var på toalettet, og så plutselig satt jeg i bilen med kjæresten min og vennene våre på vei til fjelltur.»

Da Helene kom hjem fra hytteturen, velger hun å slå opp med kjæresten. I månedene som følger, begynner Helene å få sterke psykiske plager, og hverdagen blir vanskelig å takle. Hun blir menneskesky, og ting i hverdagen blir vanskeligere å håndtere enn før. Hun klarer derimot ikke å forstå, i starten, at disse plagene er et resultat av det hun har blitt utsatt for. Ting som ikke var vanskelige før, virker nå uutholdelige. Det tar flere måneder før Helene innser hva som faktisk har hendt, og hun bestemmer seg for å anmelde voldtekten.

4.2.3 Overnattingsbesøk

Denne historien handler om Annika. Annika er i tjuårene, og har møtt en mann gjennom et felles sosialt nettverk de begge er en del av, og de har kun snakket sammen på nett. De har pratet en del sammen, og de er klare på at de bare skal være venner. En dag kommer han på besøk, og de har planlagt å slappe av og se på en film. Han begynner å bli mer og mer innpåsliten som timene går, og Annika stivner til og blir reddere og reddere utover kvelden. Hun hadde ikke tenkt at han skulle overnatte, men han hadde en annen idé. Annika forteller at hun har flere gode kompiser og har aldri hatt et problem med å sove i samme seng som dem, så lenge det har vært klar enighet om at de holder seg til hver sin side av sengen. Dette er hun tydelig på denne gangen, også. Etter at de har lagt seg, sliter Annika med å sove. Hun har en uro i kroppen, akkurat som om kroppen prøver å advare henne om det som kommer til å skje. Hun klarer til slutt å sovne.

Annika: «Han ble veldig klåete, og jeg kjente at jeg stivnet til og ble egentlig bare reddere og reddere, og så la vi oss til å sove uten at noen ting skjedde da. Jeg var ... jeg sleit veldig med å sove, det var akkurat som om kroppen min skjønnte hva som ... kunne være et alarmberedskap liksom.»

Tidlig på morgenen våkner hun av at mannen voldtar henne både vaginalt og analt med ene hånden sin, mens han står over henne og onanerer med den andre. Annika forstår ikke med en gang hva som foregår. Han gjør seg ferdig, kaster dynen over henne og drar sin vei for å gå på

jobb, som om ingenting har skjedd. Annika sover noen timer til, og fortsetter dagen som normalt. Hun spiser frokost og gjennomfører en treningsøkt. Noen timer senere, da hun er hjemme igjen, kolliderer hun på stuegulvet og innser hva som har hendt. Hun velger å dra rett til overgrepsmottaket, hvor hun allerede da er veldig klar på at dette vil hun anmelde.

4.2.4 Etter fest

Denne historien handler om Vivian. Vivian er ei livlig jente i begynnelsen av tjueårene som nyter livet i byen. En kveld befinner hun seg på en fest, der hun planlegger å overnatte på sofaen, slik at hun slipper å dra hele veien hjem. Hun forteller at det var normalt å krasje på sofaen til venner og bekjente på denne tiden. En av vennene hennes spør henne om hun er sikker på at hun har lyst til å sove der, og Vivian forsikrer han om at det er helt i orden.

Vivian: «Jeg visste ingenting om hans rykte, og hvis jeg hadde gjort det, hadde jeg ikke sovet der.»

Festen er over, og alt virker normalt. Vivian legger seg senere til å sove på sofaen. Senere den natten våkner hun av at hun blir penetrert av en mann. Hun befinner seg nå i en seng, og aner ikke hvordan hun havnet der. Hun kommer seg vekk fra dette stedet så fort hun kan. Etter denne hendelsen sliter hun med hukommelsen, og ting begynner å bli tåkete. Det går noen år før hun bestemmer seg for å anmelde voldtekt.

4.2.5 Voldtekt av venner og gruppevoldtekt

Disse to historiene handler om Marte. Første del vil være bakgrunnsinformasjon som forklarer Marte sin sosiale vennekrets og tidligere opplevelser med voldtekt. Deretter vil historien om gruppevoldtekt presenteres. Det er gruppevoldtekten som vil ha hovedfokus i denne oppgaven.

Marte er en sosial ung jente som tilbringer mye tid sammen med vennene sine. Hun er oppvokst i et kristent hjem, og alt hun har blitt lært om sex er at det er noe man gjør når man er gift. Hun har heller aldri blitt forklart hva gråsoner eller voldtekt er. I Marte sin aldersgruppe var det vanlig at alle var venner med alle, og i hennes vennegjeng var det vanlig at både jente- og guttevennene fant på ting sammen uten at det var noen form for intime forhold, slik som å gå på do sammen eller ta solarium. Hun forteller at i hennes sosiale sirkel var det personer fra flere nasjoner som hun brydde seg mye om, og hun gjorde en stor innsats

for å hjelpe dem å finne sin plass i det norske miljøet. Det er mulig at dette kanskje gjorde henne litt naiv når det gjelder kulturforskjeller, noe som potensielt kan ha utgjort en trussel for henne som ung, norsk jente med gode intensjoner. Marte ble utsatt for flere andre voldtekter gjennom oppveksten av personer i den samme sosiale omkretsen. En ettermiddag møter hun på en kompis på bussterminalen. Han forteller at han bare skal hjem og hente litt penger så de kunne handle på senteret, og lurte på om Marte vil bli med dit, istedenfor å stå alene og vente på bussen. De hadde vært venner i over et år, så hvorfor skulle det være farlig? Hun blir med kompisen og en annen gutt til huset hvor han bor, men hun velger å vente utenfor. Marte følte at noe skurret, men samtidig var jo dette vennene hennes, så hun ignorerer den vonde magefølelsen. Guttene presser på og vil at Marte skal komme inn, og før hun vet ordet av det, så blir hun dratt inn i huset.

Marte: «Jeg ble fratatt telefonen, dratt inn på et rom, slengt på senga og revet av klærne. Jeg skrek og sparket, mens han ene var mellom beina mine og han andre sto og runket meg i ansiktet, og jeg fikk hans utløsning i ansiktet og håret mitt. Han ville at jeg skulle runke han, men det klarte jeg jo ikke, jeg lå der og var livredd, så han runket seg selv med min hånd. Jeg gråt og sparket, men han ene holdt så hardt fast i lårene mine at jeg fikk blåmerker. Han hysjet på meg og slo meg i ansiktet, og ba meg holde kjeft. Når de var ferdige så går de og kler på seg, kaster en dorull på meg og ber meg om å tørke opp, og så følger de meg til bussen».

På vei hjem snakker de fint om henne, og kaller henne for 'jenta deres'. Dette gjør Marte ekstremt forvirret, fordi hun ikke vet hva voldtekt egentlig er, og tror at hun nå har begått en slags synd.

En dag blir Marte utsatt for en gruppevoldtekt. Hun ble voldtatt av fire menn i rundt 24 timer. De slang henne rundt, slo og mishandlet henne og voldtok henne på rundgang. To av disse guttene var vennene hennes, men de andre to hadde hun aldri møtt. Marte visste imidlertid ikke om denne hendelsen før politiet kontaktet henne med masse bevismateriale de hadde funnet. Politiet hadde funnet bilder og videoer som hadde blitt delt blant flere, da de hadde etterforsket en av voldtektsmennene.

Marte: «Jeg visste ikke hva jeg ble kalt inn til avhør for. Jeg visste jo at det var et eller annet med voldtekt, men jeg visste ikke om det var meg det gjaldt eller om jeg skulle være vitne. Jeg satt i avhør i 6,5 timer i strekk, og det ble vist bilder og fortalt hva som var på videoene ...»

Grunnen til at denne voldtekten var så godt som ukjent for Marte, var at hun hadde blitt dopet ned til hun var bevisstløs. Hun måtte se gjennom alle bildene for å identifisere seg selv, men hun slapp heldigvis å se videoene. Disse ble dog vist i rettssaken. Denne gruppevoldtekten ble anmeldt og havnet i retten, noe som skulle medføre en lang og utmattende prosess for henne.

4.2.6 Kjente og ukjente

Den siste historien handler om Tonje. I likhet med Marte, vil Tonjes del handle om flere hendelser, og dette er fordi det ble fortalte litt om flere ulike hendelser under intervjuet. Under intervjuet vårt, begynner Tonje med å fortelle om en fortid med en kjæreste som pleide å få henne så full som mulig, for deretter å voldta henne mens hun var i kraftig beruset tilstand. Hun forteller om flere ganger hvor hun gråt, og hvor han ville holde henne nede med makt mens han forgrep seg på henne. Da Tonje ble litt eldre og skulle begynne å studere, ble hun utsatt for en overfallsvoldtekt på gaten av en fremmed mann. Hun hadde nettopp vært på et utested, og var på vei et annet sted mens hun ante fred og ingen fare. Plutselig er det en mann som roper hei etter henne, og kommer i full fart mot henne. Plutselig ligger Tonje på bakken, mens den fremmede mannen holdt tak rundt halsen hennes mens han voldtar henne. Tonje fryser til av skrekk til det er over, og løper mot en togstasjon, hvor flere spør henne om alt er i orden. Disse hendelsene tærer veldig på Tonje psykisk, og hun begynner å bli redd for å forlate hjemmet.

Tonje har begynt å studere en mastergrad, og blir invitert på nach av en gutt hun har møtt noen ganger før. Da hun ankommer steder hvor nachet skal foregå, er det bare noen få folk der, og gutten sier at hun kan bli med han opp, for han skal hente noe drikke på rommet sitt. Tonje setter seg ned og venter mens han leter rundt. Plutselig lukker han døren og spenner seg over henne, dytter henne ned og voldtar henne. Tonje prøver å gjøre motstand, å dytte han vekk, men det nytter ikke. Etter dette blir hun veldig redd for å møte på denne gutten i studentbyen sin, og hverdagen blir vanskeligere å takle.

Det tar lang tid før Tonje skjønner at slik som hennes tidligere kjæreste behandlet henne var slettes ikke rett, på grunn av typiske gråsoner rundt hva man må forvente seg i et forhold. Overfallsvoldtekten på gaten oppleves ikke som noe enklere, men fordi denne voldtekten passer inn i en typisk definisjon på voldtekt, virker det som om det føles annerledes å skulle dele informasjon om denne hendelsen, enn de andre.

Det finnes flere store forskjeller i kvinnes historier når det gjelder hva slags type voldtekt de ble utsatt for. På grunn av dette, så medførte det forskjellige tanker rundt anmeldelse og hvordan kvinnene opplevde prosessen etterpå, samt deres egne syn på seg selv. Fire valgte å anmelde, to valgte å ikke gjøre det. Tankene deres rundt anmeldelse vil bli diskutert senere i del to.

4.3 Å skulle dele noe så personlig og intimt

En voldtekt er en integritetskrenkelse. Å skulle måtte dele en slik hendelse med en fremmed, et familiemedlem, en venn eller andre, er et av temaene som blir diskutert lite i media. Med mindre man har opplevd det selv, kan man ikke forstå nøyaktig hvordan det føles. Derfor er det viktig at vi gir disse utsatte en plattform hvor de har mulighet til å dele hvordan dette er, hvis de ønsker det, og dermed gi innblikk i situasjoner som de utenfor denne 'gruppen' aldri har gjennomgått før. Ikke bare skal vedkommende dele noe traumatisk, men også personlige og intime detaljer om både hendelsen og seg selv. Sex er i utgangspunktet noe intimt, og å skulle gjenfortelle slike detaljer fra en voldtekt kan umulig være enkelt. Det er heller ingen garanti for hvordan vedkommende vil bli tatt imot, eller hva slags kommentarer og spørsmål de vil bli servert av dem de velger å vise denne type tillitt til. Med andre ord, å skulle dele noe sånt kan ikke på noen måte beskrives som lett. Det handler ikke lenger 'kun' om at man ble voldtatt, for man må også regne med å dele intime detaljer om seg selv og nøyaktig hva som skjedde før, imens og etterpå.

4.3.1 «Jeg har alltid tenkt at jeg ville klare å gjøre noe!»

Det å skulle la noen fremmede grave i private detaljer, og dermed å måtte mentalt gjenoppleve voldtekten, er noen av grunnene til at Line strever med å se for seg hvordan hun skulle taklet å anmelde. Line valgte å holde dette skjult for familie en stund, men fortalte det like etterpå til et par venninner fra videregående. Responsen var ikke slik hun hadde forventet.

Line «Ja ... så var det en annen som bare synes det var fint at 'jeg fikk meg noe'. Så da begynte jeg å tenke sånn åja, kanskje det var min feil da, og det kjente jeg veldig på allerede fordi jeg ikke klarte å si nei eller noe, så da forsterket bare det den følelsen, så da fikk jeg ikke lyst til å snakke med noen andre om det heller.»

Hvordan Line ble mottatt av sine venninner da hun valgte å dele hva som hadde hendt, er et eksempel på hvordan den umiddelbare reaksjonen til de som får vite om dette, spiller en stor rolle i hvordan den utsatte ser på både situasjonen og seg selv. Line forteller at hun i disse minuttene like etter var så lettpåvirkelig at en slik reaksjon var med på å gi henne enda mer skyldfølelse enn hun allerede sleit med. Før hun valgte å dele hva som hadde skjedd med noen andre, besøkte hun helsestasjonen i kommunen sin. Hun forteller at hun aldri brukte ordet 'voldtekt' selv, men bare sa at hun hadde noe hun gjerne skulle ha snakket om. Hun ble tatt veldig godt imot, og de som arbeidet på helsestasjonen tilbød seg å hjelpe henne med anmeldelse. Denne gode opplevelsen gjorde at Line valgte å dele hendelsen med familien ikke lenge etterpå.

Da hun senere valgte å dele dette med familien, fikk hun blandede tilbakemeldinger. Line forteller at en person reagerte ved å spørre 'hvorfors du ikke bare nei?'. Det er dog verdt å nevne at Line og noen av de andre informantene, alle sier at de ikke forventet så mye annet første gangen de delte hva som hadde skjedd. Line forteller hvordan hennes reaksjon under voldtekten var med på å skape skam, fordi hun aldri hadde forventet at kroppen hennes skulle reagere slik.

Line: «Jeg har alltid tenkt at jeg ville klare å gjøre noe! Jeg vet ikke hva jeg hadde gjort om jeg hadde slått noen eller ropt etter hjelp eller noe lurt som å klare å snike meg til å ringe noen i skjul eller noe sånt. Men, jeg har alltid tenkt at jeg skulle klare å gjøre noe, men så stivna jeg bare helt til og så gjorde jeg ingenting ... Jeg bare føler at ... jeg bare føler meg skikkelig dum egentlig.»

Som nevnt tidligere, er det fort gjort å assosiere voldtekt med noe meget brutalt og voldelig, men dette stemmer ikke alltid. Ingen vet hvordan kroppen og sinnet vil reagere før man er i den situasjonen selv, slik Line forteller. Om noen blir frastjålet vesken sin på t-banen, er vanligvis ingen som stiller spørsmål ved hva de sa eller ikke, eller om de var 'med på det'. Line følte ikke at hun ville sett på som et troverdig offer, og dermed ikke ville få offerstatus hos politiet, fordi hennes opplevelse ikke passer inn i en standard beskrivelse av voldtekt. Line forteller at det fort endret seg fra forventet skepsis til støtte hos familie og venner, men at hun ikke ser for seg hvordan hun skulle taklet å anmelde hendelsen.

4.3.2 «jeg var veldig stressa for at det var noe jeg hadde gjort feil»

Det er ikke alle som forstår helt hva som har hendt etter en traumatisk situasjon. Kroppen reagerer på traumer på forskjellige måter, og i Helene sitt tilfelle tok det flere måneder før det sank ordentlig inn. Helene og kjæresten er i et åpnet forhold, men på denne hytteturen anklager kjæresten Helene for å flørte med en av de andre guttene. De ender opp med å krangle, og Helene legger seg på en måte flat og fokuserer mer på dette enn at hun nettopp har opplevd en voldtekt.

Helene: «Det gjorde at jeg fokuserte veldig mye på at jeg ikke måtte gjøre han mere sint, istedenfor å huske at noe hadde skjedd da. Og jeg sa til venninnen min dagen etterpå at han hadde over ... at han liksom hadde hatt sex med meg uten at jeg ville, men jeg var veldig ... eller hun var sånn ‘hæ? Gjorde han det?’ og så var jeg sånn ‘men det er ikke viktig, syns du jeg flørtet med han andre? Gjorde jeg det?’ jeg var veldig stressa for at det var noe jeg hadde gjort feil da, så venninnen min plukket ikke opp det noe mer og jeg glemte det egentlig igjen, etter det så var det liksom borte, jeg husker egentlig ikke hva som hadde skjedd».

I Helene sitt tilfelle så delte hun teknisk sett hva som hadde hendt like etterpå, men alvorret hadde ikke sunket inn ennå. Hun slet med hukommelsen lenge etterpå, og hun begynte å få psykiske plager, men klarte ikke å skjønne hvorfor.

Helene: «Ja ... og så ... har en venninne fortalt meg dette i etterkant, men jeg husker det ikke, men fire måneder etter voldtekten så ringte jeg en venninne og hadde et sånn gråteanfall hvor jeg var helt hysterisk og gråt og gråt og gråt, og hun mener da at jeg hadde sagt at han hadde forgrepet seg på meg, men jeg har ingen hukommelse av det.»

Helene forteller at hun på ingen måte klarte å danne en logisk kobling mellom voldtekten og hvorfor hun begynte å slite med psykiske plager. Det var som om ingenting ga mening lenger.

Helene: «...hadde veldig mye psykiske plager, jeg ble plutselig veldig menneskesky og veldig redd for mennesker, jeg ble veldig deprimert og mistet litt sånn virkelighetsoppfatningen og dissosierte en del, sånn mye som ikke var vanskelig før var veldig vanskelig nå... Som å holde en samtale med noen eller skjønne hva jeg drev med eller hva er meningen med livet eller hva det jeg gjør, og følte at jeg var ved siden av meg selv på en måte i hverdagen, sånn jeg var ikke i kontakt med meg selv, jeg mista det veldig...»

Helene bar på dette lenge. Hun ble utsatt for en ulykke som trigget dette traumet, og minner begynte å komme tilbake. Helene forteller at det å oppleve et nytt traume var med på å grave opp traumet om voldtekten. Sakte, men sikkert begynte hun å forstå hva som hadde skjedd, og ikke minst alvoret av det hennes da eks-kjæreste hadde utsatt henne for.

Hedda: «Hvordan følte det at dette hadde vært begravd i underbevisstheten din så lenge?»

Helene: «Først og fremst var det en lettelse! Sånn herregud, det har faktisk skjedd noe, det er ikke bare jeg som er gæren, alle disse plagene gir mening! Det var en god følelse. I ettertid så har jeg vært litt ... eller kanskje ikke skamfull, men litt forvirret over hvorfor det var som en lysbryter som skrudde av og på minnene, så det har ikke gitt helt mening.»

Da hun etter hvert fikk tilbake hukommelsen og skjønte hva som hadde skjedd, valgte hun å fortelle dette på legevakten, hvor hun fikk bekreftelse på at dette ikke var hennes feil og at det var bra hun valgte å fortelle det. Hun fortalte også dette til familien sin, og fikk en blandet respons, slik som spørsmål om hvorfor hun ikke gjorde ditt og datt. Etter dette valgte hun å anmelde voldtekten. Dette valget medførte lang ventetid og mye uro. Det ble da definert at Helene hadde opplevd en overfallsvoldtekt, og det å få et navn på det hjalp henne å forstå alvoret i hva hun hadde blitt utsatt for. Ved å definere voldtekten som en overfallsvoldtekt, fikk Helene bekreftet anerkjennelse og offerstatus, men saken endte ikke slik som Helene hadde forventet.

4.3.3 Trygghet og åpenhet

I Annika sitt tilfelle skjedde ting veldig raskt. Som nevnt tidligere, fortsatte hun morgenen sin som normalt og fullførte sine daglige rutiner, før det gikk opp for henne hva som faktisk hadde skjedd. Hun valgte å dra på overgrepsmottaket samme dagen som voldtekten skjedde. Hun forteller at hun alltid har ment at man skal anmelde slike ting. Hun har alltid sagt dette til dem hun er glad i, og derfor følte hun på at det var det rette å gjøre i hennes tilfelle også. Det ble en slags prinsippsak for henne. Måten hun forteller det på, viser hvor viktig hun synes det var å gjøre nettopp dette fordi hun alltid har fortalt andre at de bør gjøre det samme.

Annika: «Jeg har alltid sagt til meg selv og oppfordret uten å pushe til venner og sånt til å anmelde, så for meg da ble det egentlig en prinsippsak, jeg må fortelle det til noen

uansett hvor mye jeg har lyst til å egentlig bare gjemme meg vekk og jeg skjønnte ... jeg tror det var en overlevelsesmekanisme som kicket litt inn, sånn nå trenger jeg hjelp, jeg må si det til noen ...»

Annika forteller at da hun hadde kommet tilbake fra joggeturen sin, ringte hun bare noen timer etter voldtekten en hun var trygg på og fortalte hva som hadde hendt, men i begynnelsen var hun usikker på om dette var noe hun ville dele med profesjonelle. Til slutt ble de to enige om å dra ned på overgrepsmottaket. Annika gjør det veldig tydelig at hun vil anmelde selv om de på overgrepsmottaket sier hun ikke trenger å tenke på dette nå. Ved å gjøre dette, krevde Annika å bli anerkjent. Annika forteller at det å dele dette like etterpå nede på overgrepsmottaket var en god opplevelse.

Annika: «Jeg syns det var veldig ålreit, det var bare å gå bort til skranken, trengte ikke si navnet mitt engang jeg sa bare 'overgrep' så gikk det under fem minutter fra jeg kom til jeg satt på et rom alene med en sosionom i samtale da. Det gikk kjempefort og jeg følte meg veldig ivaretatt.»

Da Annika ble spurt under intervjuet hvordan det føltes å dele denne opplevelsen så raskt etter voldtekten, og ikke da bare med dem på overgrepsmottaket, men også med mennesker hun står nær, fortalte hun at hun opplevde det som en generelt positiv ting.

Annika: «For meg var det en trygghet og en åpenhet. For meg var det veldig viktig å si ifra, og jeg er nødt til å snakke om det og søke hjelp. Jeg var fremdeles i en adrenalinperiode hvor det føltes som det gikk helt fint, hodet og kroppen skjønnte ikke hva som hadde skjedd.»

Veien videre med anmeldelse og å skulle leve med denne hendelsen opplevdes vanskelig for Annika. Hun fikk psykiske plager og ble etter hvert sykemeldt fra jobb. Det å skulle fortsette å bo i samme leilighet, og ikke minst sove i samme seng, ble alt annet enn enkelt.

4.3.4 «Dette skal ikke være min skam å bære!»

Vivian forteller at det tok år før hun valgte å anmelde voldtekten. Det tok også en stund før hun delte dette med familie, men hun sier selv at hun begynte å være åpen om dette ikke veldig lenge etter hendelsen. Hun beskriver også hvordan hun brukte det å ha blitt utsatt for en voldtekt som en slags sjekk i forhold til når hun skulle date menn, for å sjekke hvordan de håndterte det.

Vivian: «Det som har vært veldig viktig for meg er at dette skal ikke være min skam å bære, og når vi er så mange i det norske samfunnet som blir utsatt så må noen av oss tørre å dele dette! (...) jeg synes det er viktig at dette tematiseres og blir forskningsbasert»

Vivian forteller at hun ikke har opplevd noe negativt i forbindelse med å være åpen om hva hun har blitt utsatt for. Da hun ble stilt spørsmål om dette med å få et stempel som voldteksutsatt, fortalte hun hvordan hun føler hun har gjort et rett valg i å være åpen.

Vivian: «Jeg føler ikke at jeg har fått et varig stempel nettopp fordi jeg har vært såpass åpen om det, jeg har aldri opplevd at det har vært noen negative konsekvenser ved å være åpen om det (...) jeg tenker at de får jo lov til å tenke det de vil, men det er ingen som har sagt at det er sånn de ser på meg som person.»

4.3.5 «Jeg visste ikke hva voldtekt var!»

Marte vokste som sagt opp i et religiøst hjem hvor alt hun lærte om sex var at dette er noe man har etter man er gift, og at onanering heller ikke var innafor. Seksualundervisningen i skolen var heller ikke til noen hjelp, da det å tre på en kondom på en banan ikke forklarer ungdommer hva sex, og i dette tilfellet voldtekt, faktisk er. På grunn av manglende kunnskap om nettopp dette, fortalte ikke Marte til familien sin hva som hadde skjedd.

Hedda: «Fortalte du noen om alt dette?»

Marte: «Absolutt ikke. Jeg er oppvokst i et kristent miljø, og jeg har ikke fått sexundervisning noe sted, det eneste jeg har fått høre er at alt er fy, fy. Jeg skjønnte ikke selv at det var voldtekt, jeg trodde jeg hadde hatt sex og da var jeg jo en synder! Det var helt uaktuelt å si noe til mamma og pappa, og jeg skjønnte det ikke, og kanskje folk sier jeg burde ha gjort det, men det gjorde jeg ikke. Det var jo venner, ikke sant ... hvis man ikke har lært om det og kun hørt om det i media, sånn at folk hopper foran en busk og tar deg. Jeg skjønnte ikke at det jeg hadde opplevd var voldtekt før mange år etterpå. Det folk ikke skjønner heller er at når man blir utsatt for så fæle ting, spesielt uten kunnskapen før det skjer, så fortrenger man det så til de grader for å beskytte seg selv mot psykiske plager som følger av det.»

Hedda: «Tok det flere år før du fortalte det, eller før du skjønnte det selv? Eller begge?»

Marte: «Begge deler. Jeg hadde noen venninner eller noen jenter jeg kjente som hadde opplevd det, som jeg prøvde å snakke om det med, sånn si at jeg har opplevd ting jeg ikke syntes var noe greit, men jeg visste ikke om jeg kunne kalle det voldtekt (...) Jeg fortalte ikke dette til noen, for jeg skjønnte ikke alvorret og hadde ikke kunnskap om det, og hvis jeg skulle sagt det til mamma og pappa så var jeg redd for, for det er jo ulovlig i trossamfunnet, man får ikke onanere engang så det var jo ikke aktuelt.»

Marte går til psykolog og begynner etter hvert å åpne seg om disse hendelsene. Da hun blir innkalt til avhør hos politiet, endrer ting seg veldig fort og drastisk. På grunn av Martes manglende kunnskap om hva voldtekt er, har hun ikke mulighet til å definere seg selv som en voldtektsofsatt. I hennes hjem var sex et klart tabu, og ved å ikke fortelle det til noen, fikk hun heller ikke noen bekreftelse på at det hadde skjedd noe alvorlig og ulovlig mot henne.

4.3.6 Det å passe inn i en voldtektsmal

Som nevnt tidligere, hadde Tonje forskjellige tanker rundt det å skulle fortelle om de voldtektene hun ble utsatt for, kanskje også fordi de var så forskjellige. Da hun en dag får et sammenbrudd på vei hjem fra skolen, velger hun å ta kontakt med Mental Helses hjelpetelefon for å fortelle om hva som skjedde.

Hedda: «Hvordan følte det å fortelle om det her?»

Tonje: «Jeg husker at det var flaut og skammelig, og jeg var redd for jeg sa aldri at jeg var utsatt for voldtekt, jeg bare sa det som hadde skjedd, og jeg så håpet jeg egentlig at de skulle være sånn 'nei, nei det er ingenting, bare slapp av', men jeg var veldig redd for at de skulle si at det var voldtekt, men samtidig redd for at de skulle skyve det unna som at det ikke var noe, for jeg sleit jo med disse tingene.»

Tonje går til psykolog, og det tar noen måneder før hun velger å være åpen om det hun hadde blitt utsatt for. Hun opplever det som meget ubehagelig, og opplever at hun er redd for hva psykologen skal tenke om henne og situasjonene. Hun er bekymret for at hun skal tenke negativt om henne, og denne tankegangen gjelder også når hun skal dele hendelsene med venner og familie.

Hedda: «Fortalte du dette til venner eller familie?»

Tonje: «Ja, til noen. Jeg fortalte om de to siste til foreldrene mine, og det er noen som vet om alt, men de fleste vet om de to siste for jeg er redd for at de skal tenke at det er

noe med meg som fikk det til å skje, at jeg skal bli dømt (...) jeg husker jeg fortalte det over telefonen og jeg begynte å gråte, og at de ble veldig lei seg.»

Selv om det var flere tydelige triste reaksjoner, så klarer ikke Tonje å slippe helt tanken om at de skal komme til å dømme og mistenkeliggjøre henne, eller tenke negativt. Hun forteller at hun følte seg ivaretatt hos helsevesenet, og føler at de var oppriktig lei seg på hennes vegne.

4.4 Det å bli trodd som kvinne – bare en av mange?

Det å bli trodd som voldtektsutsatt er en kamp om troverdighet som handler om å få anerkjennelse og en legitim offerstatus. Et av de viktigste temaene i dette forskningsprosjektet handler om kvinnes tanker og, ikke minst, erfaringer rundt det å bli trodd som kvinnelig utsatt. Informantene hadde meget forskjellige meninger og tanker rundt nettopp dette og hvordan det oppleves å bli tildelt merkelappen offer. Det å ikke skulle bli trodd er en forståelig felles frykt blant alle voldtektsutsatte, med tanke på hvor mange voldtektssaker som blir henlagt. Denne delen av analysen vil derfor fokusere på informantenes historier rundt nettopp dette, samt deres tanker rundt det å bli merket som et offer. Denne delen av analysen vil bygges videre på i del to.

4.4.1 «Hvorfor klarte du ikke si nei?»

Line fortalte om frykten hennes rundt dette å bli trodd, da spesielt av politiet, enda mer spesifikt mannlige politibetjenter. Det at de skulle grave og trekke frem veldig detaljerte ting rundt voldtekten gjorde henne meget utilpass, og hun ble redd for at det å være kvinne kunne brukes mot henne. Hun forteller at hennes største frykt rundt det å anmelde er at voldtektsmannen skal ha mannlige forsvarer, og at hun da skulle bli ydmyket i retten. Det faktum at kvinner i det hele tatt må føle på å få sitt eget kjønn brukt mot seg i rettssystemet sier mye.

Line: «Det kommer jo masse usaklige argumenter frem, de kan til og med begynne å kommentere hva jeg hadde på meg. Og jeg husker jo hva jeg hadde på meg, og det kan til og med brukes mot meg fordi jeg tilfeldigvis hadde på meg en shorts og en singlet fordi det var varmt den dagen. Det var jo midt på sommeren! Så skal de da dra frem det og»

Hedda: «... Hva tenker du rundt dette å få merkelappen ‘voldtektsoffer’?»

Line: «Jeg tror faktisk ikke at det har gått opp for meg enda. De månedene jeg måtte bo der etterpå så brukte jeg all tid på å jobbe og unngå han, og nå så prøver jeg bare å komme meg gjennom hverdagen. Jeg har liksom ikke fått tenkt på den biten, på den måten.»

For Line har det så vidt gått et halvt år siden voldtekten, og det er synlig når det gjelder tanker rundt dette å bli stemplet som offer. Hun forklarer at hun ikke har kommet helt dit enda, og fremdeles står litt fast i å i det hele tatt forstå hva hun faktisk har blitt utsatt for. Som Line nevner, er det ikke uvanlig å være redd for ikke å bli trodd, og det å skulle få både usaklige og upassende argumenter mot seg, som hva hun hadde på seg da voldtekten skjedde. Hun nevnte også dette med hvordan straffeloven bruker sterke ord for å beskrive voldtekt, og hvordan hennes situasjon ikke passet inn der, noe som fikk henne til å tvile på at dette noen gang ville bli tatt seriøst av noen i rettssystemet. Det er verdt å tenke på hvordan dette påvirker de utsatte, for det skulle ikke være behov for å tvile på om deres voldtekt er ‘ille nok’.

4.4.2 «Jeg ER ikke et offer»

Som nevnt tidligere, tok det tid før Helene valgte å søke hjelp. Hun forteller at hun opplevde støtte fra advokaten sin, til tross for at opplevelsen rundt anmeldelsen var lang og krevende. Hun viser tydelig at hun ikke er glad i merkelappen ‘offer’ og hvordan dette skal indikere at livet ikke er til å redde.

Helene: «Det er mye som trigger meg i media, jeg er mer glad i ordet utsatt. Jeg ble utsatt for en voldtekt og nå er den ferdig, og jeg tror mange utsatte føler at de går rundt og er redde for at det skjer igjen, og ofte er kroppen på alerten fordi vi fortsatt lever i en stresset kropp, og derfor er det viktig å bruke riktig ord for å kunne fortelle oss selv at handlingen er ferdig! Det er over! Jeg ER ikke et offer. For meg er det veldig viktig.»

Hedda: «Ja, for et offer er ofte beskrevet som en svakhet ...»

Helene: «Ja!»

Det Helene nevner, angående tanken om at når en voldtekt har skjedd, så er livet permanent ødelagt, er et veldig viktig tema som vil bli diskutert senere i analysen.

4.4.3 En veldig stor kontrast

Annika forteller at hun fikk masse god hjelp fra overgrepsmottaket hun henvendte seg til. De ordnet alt fra advokathjelp til samtale med sosionom; alt det praktiske som en utsatt ikke burde behøve å måtte ta stilling til i en slik sårbar situasjon. Hun forteller dog at det ble en kraftig kontrast mellom møte med overgrepsmottaket og møte med politiet.

Annika: «Så fikk jeg jo det klassiske spørsmålet ‘hva hadde du på deg’, ironisk nok var at jeg hadde på meg nøyaktig det samme antrekket i avhør, og da jeg sa det så det ut som hun ble litt satt ut. Det spiller ingen rolle hva jeg hadde på meg!»

Informantenes erfaringer med politi og anmeldelse vil bli diskutert i del 2, men det er verdt å nevne denne kommentaren, som fortalt av Annika. Som diskutert over, hadde Line samme frykten om at det hun hadde på seg skulle bli brukt mot henne. Selv om det er protokoll, er det utrolig at dette spørsmålet fremdeles stilles i avhør i 2022. Det er nødvendig informasjon på ett vis, men det er med på å stille et slags indirekte spørsmål om voldtekten hadde skjedd hvis de hadde kledd seg annerledes. Spørsmål som blir stilt hos politiet kan oppfattes som nedlatende hvis den utsatte ikke forstår fremgangsmåten deres. Selv om disse spørsmålene mest sannsynlig er en rutine, kan det oppfattes som at man ikke får anerkjennelse eller blir mistenkeliggjort. I motsetning til Helene, hadde ikke Annika de samme følelsene rundt ordet offer.

Hedda: «Ordet offer er jo noe mange ikke liker å bli kalt, hva tenker du om det?»

Annika: «Ja ... jeg har ikke noe negativt imot det ordet, mange tenker jo på at det er en svak part, men for meg ja, jeg er jo den som har fått en voldshandling mot meg, jeg er jo et offer. Jeg føler at mange hadde mer fokus på det enn meg, men det å overleve da er jo, altså jeg har ikke en negativ tilknytning til det ordet»

Hedda: «Hvordan følte du det i etterkant om å være den jenta som har opplevd voldtekt? Den merkelappen ...»

Annika: «Både ja og nei, jeg er veldig opptatt av åpenhet, kanskje mer overshared enn jeg har holdt tilbake på både godt og vondt. Det tror jeg er den adrenalinperioden jeg nevnte, men ja»

4.4.4 «Alt skal være etter boka»

Vivian forteller om hennes tanker rundt dette å skulle bli trodd og mistenkeliggjort som kvinnelig voldtektsutsatt, og hvordan man nesten må være hjelpeløs og ute av stand til å ta vare på seg selv for at man skal passe inn i malen som 'godt nok offer'. Hun stiller klare spørsmål om hvorfor offerrollen er sånn. Det var tydelig under intervjuet at dette var noe som engasjerte henne, og at dette var noe hun har tenkt mye på.

Hedda: «Har du noen tanker rundt dette med å være et ideelt offer? For å bli trodd ...»

Vivian: «... Veldig lenge hadde jeg problemer med det, altså jeg har fremdeles delvis problemer med det her, det å bli omtalt eller kalle meg selv for et offer ... det gjør meg ganske så forbanna at alt det arbeidet jeg har gjort for å klare meg bra i livet til tross for det som har skjedd, skal liksom være til hinder for at han blir dømt. Han har gjort en sinnssyk urett mot meg og så skal man liksom være svak da for at det skal være troverdig. Jeg må liksom ha en halv tåre som dirrer i øyekroken mens jeg fremdeles er sterk og klarer å fortelle om det her på en troverdig måte, det gjør meg så sinnssykt forbanna! Det er denne gamle logikken om at kvinner er svake og er underlegne menn, er emosjonelle og hysteriske, det spiller inn i hele dette narrative og det at man er hjelpeløs, men man skal likevel ha gjort motstand mot overgriperen, man skal heller ikke opprette relasjon, man skal gjøre alt etter boka!»

Vivian brakte et viktig tema på banen, nemlig dette med å passe inn i en mal eller definisjon som 'hjelpeløs', ergo å så vidt kunne ta vare på seg selv, for at man skal virke som et troverdig offer. Det skaper en usaklig illusjon om at man ikke kan utrette noe i livet etter en slik hendelse, at traumet må stikke kjepper i hjulene for alt hverdagen inneholder for at det skal være ille 'nok'. Det virker som at de som bestemmer hva 'nok' er, er alle andre enn den som faktisk har blitt utsatt for voldtekt. Hun forteller hvordan hun har klart å oppnå ting i livet til tross for å måtte leve med et traume, og på grunn av dette kan det skapes en illusjon om at voldtekten 'ikke kunne være så ille' likevel.

Vivian: «Som jeg sa: den ene dirrende tåren. Og så, akkurat når man kommer til beskrivelsen av overgrepet, så kan man gjerne slippe den tåren, sånn at alt blir helt ... det blir en slags oppskrift man skal følge, og hvis man har fått til ting da, så er man kynisk eller kald, eller det kan da umulig ha vært så ille, for du har jo fått til disse tingene? Det

gjør meg utrolig provosert, og jeg tenker at jeg fatter ikke at man har det systemet man har.»

Da dette intervjuet med Vivian finner sted, vet hun fremdeles ikke om det kommer til å bli en rettssak, eller om saken hennes vil bli henlagt.

4.4.5 «Jeg er en uheldig forbipasserende»

Marte gikk allerede til psykolog av andre grunner da hun begynte å bli utsatt for voldtekter. Hun hadde både psykologer hun klaffet med, og psykologer hun virkelig ikke følte seg komfortabel med gjennom denne tiden. I Marte sitt tilfelle så skjedde veldig mye på en gang, da politiet informerte henne om at saken hennes var anmeldt og at det kom til å bli en rettssak, enten hun ville eller ei. Hun gikk fra ikke å forstå at hun hadde blitt voldtatt, og til og med ikke vite om den ene saken hvor hun var dopet ned, til å få alt i fanget på en gang. Da hun ble spurt om tankene rundt det å bli kalt et offer, hadde hun mye på hjertet.

Marte: «Jeg kaller ikke meg selv et offer. Jeg er en uheldig forbipasserende. Det er tilfeldig, og så fort man sier offer, så føler jeg at det er medskyld i det, sånn når folk sier at man ikke skal ta offer-rollen. Jeg liker ikke det ordet. Det kunne vært hvem som helst, disse guttene hadde flere jentevenner, så det kan hende det har skjedd med dem, og jeg var jo et lett bytte. De utnyttet jo dette til de grader at jeg ble smigret og var godtroende.»

Hedda: «Har du lagt merke til om du har fått det stempelet som voldtatt?»

Marte: «Jeg har så vidt hatt venner etter disse voldtektene, jeg kutta ut nesten alle i livet mitt og turte nesten ikke å få nye venner, nettopp fordi alt det her skjedde. Jeg stolte ikke på folk lenger, og når jeg begynte å snakke høyt om at jeg hadde blitt voldtatt, så i starten smaker det ordet veldig vondt i munnen, for da må man innrømme det til seg selv, og da blir man et offer med en gang. Men, samtidig så ble jeg oppfordret til å gjøre det for å gi meg selv anerkjennelse, for å si sannheten. ‘*Jeg er et offer*’ er nedlatende, det får en til å høres så hjelpeløs og nedverdighet. Jeg er ikke et offer, jeg er en survivor. Det er en stor forskjell. Offer syns jeg ... nei, en uheldig forbipasserende som klarte å overleve (...) Jeg ville ikke bli sett på som venninna som hadde blitt voldtatt, jeg ville bare bli sett på som venninna Marte.»

Da saken til Marte havnet i retten, skulle hun ikke bare måtte takle å bli omtalt på en nedverdiggende måte av voldtektsmennesenes forsvarere, men også å bli snakket ned til på grunn av hennes kjønn, og bli beskrevet som en hore foran en hel rettssal.

4.4.6 Å leve resten av livet i et offerliv

Da den siste voldtekten fant sted, bodde Tonje i en liten by, og hun begynte å føle på det å møte på denne gutten som en stor trussel. Hun var redd for å dele informasjon om voldtekten, i frykt for at han skulle få høre om det og oppsøke henne. Tonje forteller at hvis ikke denne gutten hadde følt som en så stor potensiell trussel, hadde hun sett på det å anmelde på en annen måte. Hun hadde en samtale om det med psykologen sin, men det virket ikke trygt for henne å skulle opprette en sak. Hun var også allerede redd for at den ville bli henlagt, og at hun bare skulle ende opp som en del av statistikken. Tonje hadde også gjort seg tanker rundt dette med å bli kalt et offer.

Tonje: «Jeg liker ordet utsatt bedre, offer virker så trist, som at jeg bare er et offer resten av livet i et slags offerliv. Utsatt, eller terapeuten min var veldig på at du er ikke en voldtekt, du er en utsatt, du har opplevd det. Jeg vil heller prøve å fjerne det litt mer fra min identitet.»

Hedda: «Har du tenkt på dette å bli stemplet som ‘hun som har blitt voldtatt’?»

Tonje: «Ja, jeg har vært veldig redd for det, men det har også vært tanker rundt at jeg har vært redd for at de skulle tenke at jeg er et voldtektsoffer, som i søppel liksom ...»

«Put simply, the ‘ideal’ victim is typified by an elderly woman or child. Such people are considered weak, vulnerable, innocent and deserving of help, care and compassion» (Carrabine et al., 2014, s.157). Når det gjelder det ideelle offer, handler det ikke kun om det øyeblikket de ble utsatt. Denne ideelle malen følger dem gjennom resten av prosessen, som Vivian beskriver over. For å bli trodd og, ikke minst, få et annet resultat av en anmeldelse enn henleggelse, må flere ting passe inn i denne lille boksen. Ved å høre informantenes tanker og egne erfaringer rundt dette temaet, er det ikke rart at flere ikke føler seg komfortable med å skulle anmelde eller søke hjelp fra profesjonelle.

DEL 2 – Møte med det institusjonelle

«Hvorfor må jeg være så syk at jeg ikke klarer å komme meg ut av sengen før jeg får ordentlig hjelp?» - Helene

4.5 Å føle seg sviktet av systemet

«There is always a large hidden figure of crime, but in the case of sex offences such problems may be magnified because many victims do not wish to report the crimes at all – finding the glare of public recognition and scrutiny too traumatic» (Carrabine et al., 2014, s.195).

Gjennom det første kapittelet i analysen har det blitt nevnt litt om informantene valgte å anmelde eller ei. I denne delen vil dette diskuteres nærmere, mer spesifikt hvordan kvinnene opplevde å være i kontakt med politiet, eller andre profesjonelle de henvendte seg til, som jeg her velger å kalle det institusjonelle. Line og Tonje er de eneste som ikke har anmeldt, så de vil derfor ikke få like mye fokus i denne spesifikke delen. Helene, Annika, Vivian og Marte valgte å anmelde, og alle hadde mye å fortelle, spesielt om avhør og hvor lang ventetid anmeldelsen og rettssaken medførte. Dette med ventetid, og hvordan dette oppleves, er en del av prosessen etter en voldtekt som veldig sjelden blir snakket om. Denne delen av analysen vil også se på hva informantene opplevde, og tenker, rundt dette med oppfølging og det å bli ivaretatt.

4.5.1 Helene

Helene er en av informantene som anmeldte, men saken hennes ble henlagt. Hun fikk god støtte fra advokaten sin, men møtet med politiet i avhør viste seg å være veldig tungt. Det å måtte på en måte gjenoppleve en voldtekt mentalt mens en fremmed stiller masse detaljerte og personlige spørsmål, er ikke enkelt. Hun opplevde å få panikkanfall i offentligheten, og fortalte hvor utrolig tungt det var etterpå, og at spesielt ventingen var fryktelig slitsomt å måtte gå igjennom.

Helene: «Ja ... så jeg hadde intervjuet mitt i en annen kommune enn der det hendte, så det lagget litt med tid og det var akkurat da politireformen kom, så det tok veldig lang tid (...) de ventet to måneder med å ta han inn til avhør. Avhøret med han fikk jeg

høre, og det var en side mens min var liksom 16 og han sa masse dritt om at jeg ba han om å være voldelig osv. Den ble henlagt en uke senere med 'intet straffbart har skjedd', og det gjorde skikkelig vondt. Vi klagde, og da endret de det til mangel på bevis. Jeg var fornøyd med den delen, men det tok nesten et år til sammen. Det var en veldig vond følelse.»

Som nevnt tidligere, fikk Helene definert type voldtekt som en overfallsvoldtekt. Dette var med på å hjelpe henne med å forstå hva hun faktisk hadde blitt utsatt for. Under intervjuet ble hun stilt spørsmål rundt hvordan straffeloven beskriver voldtekt, med tanke på at de bruker sterke ord, og hva hun tenkte rundt nettopp dette i forhold til hva hun selv opplevde.

Helene: «Jeg tenker jo, å definere type voldtekt, jeg skjønnte jo ikke at jeg hadde opplevd en overfallsvoldtekt før en stund etter, men det har på en måte hjulpet meg med å forstå hvor alvorlig det er og når jeg har fortalt at det var kjæresten min så tenker de alltid at det var en 'kjærestevoldtekt' ... og jeg ble jo holdt nede, og når jeg da sier at det er en overfallsvoldtekt, så skjønner folk at det er mer alvorlig.»

Det er ikke vanskelig å forestille seg at det å få bekreftet at man har opplevd en alvorlig voldtekt slik som dette, kan være til hjelp med å skyve vekk følelser av skyldfølelse eller tvil, men det likevel viktig å vise hvordan en overfallsvoldtekt så enkelt blir henlagt. Da jeg stilte Helene spørsmål om dette med oppfølging og bli ivaretatt av systemet, var hun klar på at dette må skjerpes.

Helene: «Veldig enkelt svar, og det er nei. Det er ingen som følger deg opp, tar tak i deg, og all hjelp der ute som er gratis er basert på selvhjelp, så du kommer ikke inn med mindre du har en eller annen diagnose allerede, og det å ha opplevd traumatiske ting anses ikke som en ting i seg selv. Jeg har vært oppegående, men har store plager som ikke har gått bort av seg selv, og ingen har gitt meg tilbud om behandlingssteder (...) Å få lov til å gå gjennom alle traumene mine og snakke om det, gjør at jeg har blitt mye sterkere.»

Helene fortalte også at hun er klar over hvor privilegert hun er her i Norge, hvor hun hadde muligheten til å ta tak i problemet, fått tid til å gå i terapi og har hatt støtte rundt seg etter voldtekten. Samtidig er det tydelig at det trengs en bedre plan for hvordan voldtektsutsatte bør bli tatt vare på og fulgt opp i denne sårbare prosessen.

4.5.2 Annika

I likhet med Helene, opplevde Annika at ventetiden ble veldig lang og tung. Det å måtte gjenfortelle og gå i detalj i avhør var vanskelig for henne, og i tillegg å bli stilt spørsmål som virket unødvendige, gjorde vondt.

Annika: «Først og fremst måtte vi finne ut om dette gikk under kategorien voldtekt eller overgrep, så første møte med advokaten ble veldig juridisk. Så ble hun med i avhør, og i møte med politiet så ... jeg forstår at det er juridisk, men det å bli møtt med skepsis, det ble en veldig stor kontrast (...) jeg opplevde at jeg måtte forklare ting som var unødvendig i avhøret (...) jeg opplevde at jeg fikk så mange unødvendige spørsmål, det høres ut som de har en mal med hva de må stille, og sitte og grave veldig i veldig dyp detalj ... jeg skjønner det jo, men det gjorde vondt. Jeg måtte prøve å gjenoppleve historien for at de skulle få alle detaljene.»

Hedda: «Var det lang ventetid etter avhøret?»

Annika: «Ja. Veldig. Neste på lista da blir jo at han skulle inn i avhør. Jeg hadde en frykt om at etter at han hadde vært i avhør om han skulle oppsøke meg. Det tok politiet over et halvt år, og jeg har jo fått opplest litt av avhøret hans, og det var bare vondt å høre på.»

Hedda: «Hvordan endte det da?»

Annika: «Henlagt da. Advokaten hadde forberedt meg på det, men jeg hadde til og med SMS med bevis, hvor han skrev beklager det som skjedde, så han har basically innrømt det, men ... (...) Jeg var forberedt, men følelsene kom likevel. Mye sinne rettet mot politiet. Jeg hadde en liste med bevis, trusa jeg hadde på meg, jeg fikk en rift nedentil, og jeg opplevde rett og slett at politiet sviktet meg.»

Til tross for informasjonen og bevisene Annika hadde fra voldtekten, ble saken likevel henlagt. Forholdet mellom identitet og det institusjonelle er relevant i forhold til Sweet (2019), som diskutert tidligere, altså hvordan man skal passe inn i en ekspert-mal, noe som Annika fikk erfare. Poenget med å skrive et forskningsprosjekt om prosessen etter voldtekt er å få frem nettopp disse følelsene og tankene som blir vist gjennom disse intervjuene. Som Annika forteller, var den lange ventetiden vond, og hun fryktet til og med å bli oppsøkt av voldtektsmannen. Mens denne ventetiden pågår, er det forventet at livet skal fortsette som

normalt, noe som på ingen måte kan beskrives som enkelt. I likhet med Helene, hadde også Annika tanker rundt dette med oppfølging og tilbud i Norge.

Annika: «Samtidig så tror jeg ikke vi gjør nok. Det er mange der ute – det er en grunn til at jeg fremdeles er sykemeldt. Det å få PTSD var et set-back i livet, men om vi gjør nok? Nei, det gjør vi ikke.»

4.5.3 Vivian

Vivian valgte også å anmelde voldtekten. Det som skiller seg ut fra Helene og Annika sine historier, er at på tidspunktet hvor intervjuet fant sted, var ikke Vivian sin sak avsluttet ennå. Hun fortalte om hvordan hun trodde hun var psykisk sterk nok til å stille til avhør, men hvordan dette ble en kraftig påkjenning for henne.

Vivian: «Jeg trodde jeg var sterk nok psykisk til å klare det, og så kommer det noen spørsmål, og jeg tenker helt sånn ... hvordan er det mulig å stille sånt? Når det kommer til beskrivelsen, så får jeg spørsmål om 'hvordan følte det?' (...) For meg var det ekstremt, sånn det tvang meg til å tenke veldig, og se det veldig for meg og hvordan det følte, jeg måtte forestille meg overgrepet og tenke tilbake (...) det var ekstremt vanskelig, og et avhør kan være veldig retraumatiserende.»

Hedda: «Da du var ferdig med avhøret, var det mye ventetid?»

Vivian: «Ja, det er helt latterlig. Jeg forstår dette med at politiet ikke har ressurser og det er politisk, men uff (...) jeg har ikke fått lest noe fra hans avhør enda, og det er flere ganger hvor min advokat har kalt meg inn, og vi skal gå gjennom det han har sagt, og så har han likevel ikke signert. Jeg ventet kjempelenge, man bygger opp forventninger og styrke for å se hva denne personen har sagt, og så er det ingenting likevel»

En viktig faktor som også er en fellesnevner hos informantene, er dette med ventetid. Denne ventetiden har jeg sjelden sett omtalt i media, og det er heller ikke noe mange har kunnskap om. Det handler ikke kun om å sitte og vente på svar, men prosessen i seg selv er vanskelig og skuffende, slik som Vivian beskriver over. Det er langvarige prosesser som kan påvirke den utsatte både psykisk og fysisk. Da Vivian ble spurt om tilbudene vi har i Norge er gode nok, var hun veldig tydelig på at det er altfor dårlig.

Vivian: «Det er jo helt sinnssykt dårlig! (...) jeg syns man blir veldig overlatt til seg selv, og i denne politi-prosessen burde det jo være sånn at man ganske kjapt, det er idealet da, at man ganske kjapt får tilbud om ‘vil du snakke med psykolog når du går gjennom denne anmeldelsesprosessen? Det vet vi er svært belastende!’ (...) en haug med kvinner og menn må gå rundt og bare leve i denne frustrasjonen over handlingslammelse og folk som lever med PTSD uten å få hjelp, ikke sant, og det er jo bare helt sinnssykt, og det trenger ikke være et brutalt, voldelig overgrep for at man får PTSD av det her!»

4.5.4 Marte

Marte er den eneste av kvinnene i dette prosjektet som har anmeldt, havnet i to rettssaker, og hvor saken har fått en dom. For Marte sin del så gikk ikke denne prosessen som den vanligvis gjør, i og med at saken ble anmeldt for henne, uten at hun visste om det. Politiet etterforsket en annen voldtektssak begått av en av disse fire guttene, da de fant bilder og videoer av Marte som ble utsatt for denne gruppevoldtekten. Gjennom avhørene måtte hun se på alle bildene som var tatt, for å identifisere seg selv og de to guttene hun kjente fra før. Hun slapp heldigvis å se på videoene. Guttene hadde sendt disse bildene og videoene mellom seg, og de avslørte seg selv via ordbruken deres i disse meldingene.

Marte: «... jeg satt i avhør i 6.5 timer i strekk, og ble vist bilder og fortalt hva som var på videoene- de skriver jo ned ALT du sier, og hvordan du sier det, kroppsspråket ditt og så videre, og jeg måtte lese gjennom alt og skrive under på hver side for godkjenning. Uff, det var fryktelig slitsomt. Det var jo nesten de som fortalte meg hva som hadde skjedd den gangen. De fortalte meg hvordan de hadde funnet saken min og etterforsket den, og meldinger mellom guttene hvor de skriver ting som avslører seg selv, og de som ikke var avbildet, har bilder av meg som de sendte rundt for å invitere flere dit. Jeg ble helt satt ut. Jeg er ikke den eneste som ***** har forgrepet seg på, han lever jo for det her! Det er en sekt liksom, æsj. Jeg fikk beskjed om at dette var anmeldt allerede, og at jeg skulle i rettssak, og siden jeg var over 16 år, måtte jeg stille.»

Marte måtte også dele rettssak med en annen jente som en av guttene hadde forgrepet seg på.

Marte: «Det var ingen tvil om hva som hadde skjedd, men de måtte finne ut av hvem som hadde gjort hva og når. Det var ingen tvil at de ble dømt, bare hvilke punkter. Jeg hadde et eget rom hvor jeg satt og kunne følge med på en skjerm.»

Under den ene rettssaken var Marte i en annen by mens den pågikk, så faren hennes var i rettssaken og rapporterte det som var nødvendig til Marte. Da hun kom tilbake, var hun med de siste dagene av denne rettssaken.

Marte: «Jeg klarer ikke fatte at jeg gjorde det, men jeg bestemte meg for å sitte i salen mens guttene satt der oppe og se dem inn i øynene. I første rettssak ble to dømt i fellesskap og to hver for seg, og da ble erstatningskravet satt til 550 000kr, og i rettssak nummer to hadde jeg jury, og en av dem kjente en av guttene, så det var ikke betryggende. I rettssak nummer to hadde jeg rukket å bli såpass ødelagt av alt dette her, for da var jeg der hver dag hele dagen mens det pågikk. Jeg og pappa kjørte sammen dit og gråt i bilen og ... det var helt forferdelig. Disse bildene og videoen ble vist i rettssaken, hvor jeg er naken og ting skjer med meg, og så sitter det en jury der som ikke jobber innenfor dette engang, og ser på det her. Faren min spurte om han kunne sitte i salen og se på guttene mens dette ble avspilt, for å se reaksjonene deres, og det ga jeg tillatelse til. Jeg satt inne på et annet rom, og plutselig kommer pappa veltende inn og hylgråter, så jeg trøstet han mens han lå i fanget mitt og hulket. Han klarte ikke fortelle meg noe der og da, men han satt der i noen få sekunder etter at filmen begynte å spille og hørte lyder, for han satt bak skjermen. Du hører at jeg er helt død og lager ingen lyder, og de slår meg ... de guttene syns jo dette er morsomt, og de sitter og flirer og ser bort på hverandre i salen.»

Det å få disse videoene vist i retten, foran flere mennesker, er en egen type krenkelse. Det er noe få i det hele tatt kan forestille seg hvordan er. I rettssak nummer to brukte juryen nesten 6 timer på å komme frem til en beslutning, og da de skulle presentere den, ba dommeren dem om å bruke mer tid og diskutere det en gang til. Da kom de tilbake med en liten justering.

Marte: «Da var det 3 dømt i fellesskap og 1 alene, og da sank plutselig erstatningskravet med 100 000, og det er fordi guttene fikk rabatt: jo flere, jo billigere. Så det sender jo et budskap om at hvis du skal voldta, så ta med deg så mange som mulig, så splitter dere regninga.»

En ting Marte la merke til var at da hun først ble innkalt til avhør, spurte politidamen om det var noen andre ting hun ville anmelde, siden hun allerede var der.

Marte: «Da fortalte jeg om alle voldtektene, og jeg var jo i avhør flere ganger, naturligvis, og fortalte om de andre og det jeg ikke visste da var at de bruker jo avhøret ditt mot deg i rettssaken, sånn «Ja, du forteller om x antall hendelser, men det er ikke det samme å bli voldtatt som å angre seg» og male et bilde av meg som jeg ville bli voldtatt, og male meg som en hore som i etterkant kaller det voldtekt for å få penger. Hadde jeg blitt fortalt dette på forhånd, at alt du sier vil bli brukt mot deg i rettssaken, hadde jeg ikke fortalt noe. Jeg følte meg lurt.»

Alle fire guttene endte med å få fengselsstraff. Det tok ikke lang tid før en av guttene kontaktet Marte mens de ventet på at de skulle sone.

Marte: «Etter rettssak nummer to, så sendte ***** meg melding. Jeg hadde jo blokkert de kontoene deres jeg visste om, og var ikke redd for at de skulle oppsøke meg. Så sendte han melding til min daværende kjæreste, og skrev at han skulle passe seg for meg så jeg ikke setter han i fengsel osv. Jeg trodde de skulle bli satt i fengsel med en gang, men tydeligvis trengte jeg besøksforbud likevel. Han sendte meg en lang melding om hvordan jeg kunne gjøre det og at jeg var hjerteløs, og at han håpet noen løy sånn om meg en dag, og at han ville ta hevn.»

Hedda: «Jammen, bevisene lyver jo ikke?!»

Marte: «Nei, nettopp! Hvis jeg hadde villet være med, så hvorfor måtte de dope meg ned da?»

Han som sendte Marte denne truende meldingen sitter fremdeles i fengsel, men Marte forteller at hun er nervøs for den dagen han slipper ut, i og med at han oppriktig tror han er uskyldig. Hun er redd for at han skal oppsøke henne. Til tross for alt dette, forteller Marte at ting går bedre.

4.6 Å se på det å skulle ‘få livet ødelagt’ – en brutal merkelapp å få?

Informantene fikk spørsmål om hvordan de så på ordet offer, og om de heller foretrakk å bli omtalt som noe annet. En av informantene syntes ikke ordet var så ille, fordi hun ikke hadde tenkt mye over det før. Det var likevel en felles enighet om at ordet offer hadde noe negativt i seg, og flere fortalte at de foretrakk å bli kalt utsatte eller noe annet. Flere nevnte dette med at ordet «offerrolle» ofte er negativt ladet, og at man sjelden hører noen omtale noen som et

offer på en positiv måte. Da jeg stilte dette spørsmålet i intervjuet med Helene, så nevnte hun noe om hvordan jeg ordla meg, som jeg ikke hadde tenkt over før;

Hedda: «Jeg synes du er modig som snakker åpent om dette!»

Helene: «Jeg synes jo også ... nå bare sier jeg det, ordet modig og sånn, det liker jeg ikke»

Hedda: «Åh, sorry!»

Helene: «Nei nei! Det er helt vanlig, men hvorfor er det modig å si det? Betyr det at standarden er å ikke si ifra? Skal ikke standarden være å si ifra? Men ja, jeg er jo modig.»

Hedda: «Ja du, det sier jo mye om hvor vi er til vanlig.»

Jeg tok bare som en selvfølge at utsatte satte pris på å bli kalt modige i slike settinger, men da slo det meg at forventningene mine, og sikkert også mange andres, er at utsatte helst *ikke* vil snakke om hva som har hendt dem, og hvis de først gjør det, så ser jeg på det som veldig modig. Men, med denne tenkemåten så sier det også at dette er noe som bør skjules, på et vis, for å unngå det ubehagelige ved å skulle snakke åpent om slike hendelser. Vi tenker så klart forskjellig, men jeg er takknemlig for at Helene gjorde meg oppmerksom på dette. Det fikk meg til å stille spørsmål ved hva som faktisk er standarden angående dette temaet, og hvor den standarden kommer fra i utgangspunktet.

Når en voldtektsutsatt anmelder en voldtekt, viser de uretten de har blitt utsatt for. Men, ved dårlig ordlegging, som bruk av ordet offer, kan det få et negativt resultat. Det finnes tydelige fordeler og ulemper ved det. Helene fortalte også hvordan voldtektsutsatte blir omtalt som om de kommer til å måtte leve med disse traumene for alltid, og hvordan livet så å si er over. Dette må være en brutal merkelapp å skulle leve med. Helene nevnte også hvordan de som har voldtatt får mer oppmerksomhet i media, og i forskning, enn de utsatte. Vi snakket også litt om hvordan det de utsatte får av omtale er statistikk, om hvordan denne statistikken er generelt uhyggelig. Det Helene la mest vekt på, var statistikken som omhandler sannsynligheten for at de som har blitt voldtatt kommer til å bli voldtatt igjen på et eller annet tidspunkt. Dette var noe hun syntes var veldig vondt å måtte tenke på.

Helene: «For eksempel når jeg ser på tv og noen snakker om voldtekt og bruker ofte sånn ‘det er aldri noe jeg kommer til å glemme’, eller ‘den delen av meg er ødelagt’,

og det er triggende for meg for da har de ødelagt noe som aldri kan repareres. Selv om noe er ødelagt, så kan det da fikses!»

Hedda: «Ja, det er jo dette med media, og hvis voldtektssaker blir nevnt er jo fokuset på voldtektspersonen og ikke den utsatte ...»

Helene: «Ja! Veldig bra. Det er noe jeg har tenkt masse på, hvorfor det er den personen som får all oppmerksomheten og all statistikken som er allment kjent angående voldtekt handler om den parten. Jeg har kjent på masse stigma rundt sånn. 1 av 2 vil oppleve det igjen, og den statistikken har gjort veldig vondt, og jeg har gått rundt og tenkt at nå er det 50% sjanse for at det vil skje igjen!»

Det Helene snakker om her, viser hvordan statistikk ikke bare handler om å drive forskning, men at det også påvirker de utsatte. Slik som Helene gjorde da hun fortalte meg at ordet 'modig' ikke nødvendigvis blir mottatt av utsatte på den måten vi kanskje ser for oss, er det med på å gi kunnskap til oss andre som ikke er voldtektsutsatte.

5. Konklusjon

I denne masteroppgaven har jeg forsøkt å vise hvordan prosessen etter voldtekt kan oppleves for kvinner. Jeg har forsøkt, så godt jeg kan, å gi disse seks kvinnene muligheten til å fortelle og dele deres historier og erfaringer, uten å møte dem med noen form for tvil eller mistenkeligjøring. Målet med dette prosjektet har vært å synliggjøre denne siden av en voldtekt, en side som ikke får nok fokus i media. Ved bruk av tidligere forskning, teori og mitt eget datamateriale, har jeg gjort rede for flere aspekter som kommer til syne gjennom prosessen etter en voldtekt. Målet med dette prosjektet har ikke vært å lage en fasit, eller å være påståelig om at det er nettopp dette denne prosessen innebærer for alle. Hensikten med å velge dette temaet, å stille denne problemstillingen, var å få frem at kvinnelige voldtektsutsatte må gjennomgå mye etter en voldtekt som vi kanskje ikke har så mye kunnskap om fra før. Ved hjelp av kvalitativ metode i form av dybdeintervjuer, har dette prosjektet vist hvordan denne prosessen kan oppleves, og hva den kan innebære, noe som nettopp var hovedmålet for denne masteroppgaven.

Analysen i dette masterprosjektet besvarer problemstillingen ved å avdekke hva prosessen etter voldtekt innebærer, og hvordan den oppleves, basert på fortellingene til disse seks kvinnene. Basert på datamaterialet og analysen i denne oppgaven, har funnene vist at det finnes mange fellesnevner for voldtektsutsatte når det gjelder hva de tenker om å skulle dele det som har hendt dem, anmeldelsesprosessen, samt hvordan de ser på seg selv og stempelen som offer. Datamaterialet presenterer også hvordan disse kvinnene ser på bruken av ordet offer, og hvordan dette ordet kan være negativt ladet. Gjennom analysen er det også gitt et innblikk i hvordan det føles å få en anmeldelse henlagt, og dermed på en måte bli fortalt at deres voldtektshistorier ikke er ille eller troverdige nok. Analysen har også gitt et spesielt innblikk i hvordan det er å gå gjennom en rettssak, og hvordan dette ikke bare påvirker den utsatte, men også de rundt dem.

De fleste av informantene var enige om at å bruke ordet offer føles negativt ladet, og at de mye heller foretrakk å bli kalt utsatte. En av dem fortalte at hun ikke hadde tenkt så mye over dette, og heller så på ordet offer som en beskrivelse på at hun hadde vært utsatt for noe vondt. De fire kvinnene som valgte å anmelde voldtektene, delte mange tanker og erfaringer rundt ventetiden, og hvor mye energi og krefter en slik prosess krever. Analysen presenterer en

felles tankegang hos informantene når det gjaldt bekymring for å bli mistenkeliggjort, eller å skulle passe inn i en perfekt offer-mal. De to kvinnene som ikke valgte å anmelde, hadde begge bekymringer rundt å skulle gå gjennom en slik prosess og å måtte dele intime detaljer rundt voldtektene med politiet. En av de som ikke valgte å anmelde, var redd for at voldtektsmannen skulle oppsøke henne etterpå hvis hun anmeldte, og det følte ikke trygt for henne. Alle informantene delte også at de begynte å slite mer psykisk etter voldtektene, og flere ble så syke at de sleit med å fungere i hverdagen. Datamaterialet presenterer flere ulike temaer som denne prosessen inneholder, og disse seks historiene er bare en liten del av det store bildet.

Ved å sette søkelys på denne parten når det gjelder voldtekt, vil vi lære mye som ellers ikke blir omtalt eller lagt vekt på i media, eller i sjangere som True Crime, som har blitt nokså populært blant den norske befolkningen. Ved å forske videre på denne parten, og gi rom for å la dem fortelle uten å bli møtt med tvil eller argumenter, vil vi kanskje kunne tenke litt annerledes når vi sitter og leser nyhetene, eller underholdes av utallige dokumentarer om seriemordere og andre forbrytere. De utsatte fortjener like mye oppmerksomhet, om ikke mer.

Antall ord: 24 587

LITTERATURLISTE

Andenæs, Agnes. (2000) Generalisering: Om ringvirkninger og gjenbruk av resultater fra en kvalitativ undersøkelse. I *Kjønn og fortolkende metode. Metodiske muligheter i kvalitativ forskning*, redigert av Hanne Haavind, s. 287-321. Oslo Gyldendal akademisk.

Becker, H. (1963) (1997 ed.) *Outsiders. studies in the sociology of deviance*. London: The Free Press of Glencoe.

Brinkmann S. (2016) *Diagnostic Cultures: A cultural approach to the pathologization of modern life*. London: Routledge, Taylor and Francis Group.

Brinkmann, S. & Kvale, S. (2018) *Doing interviews*. SAGE Publications.

Bryman A. (2016) (5th ed) *Social Research Methods*. Oxford, Oxford University Press

Carrabine E, Cox P, Fussey P, Hobbs D, South N, Thiel D, & Turton J. (2014) *Criminology: a sociological introduction*, (3rd ed) London, New York. Routledge, Taylor and Francis group

Christie, N. (1986) The Ideal Victim, i E. A. Fattah. (red.) *From Crime Policy to Victim Policy*. London: Palgrave Macmillan, s. 17-30.

Dullum, J. (2017). En ny offerposisjon? Om styrkede rettigheter for fornærmede i straffesaker. *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab*, 103(3). Tilgjengelig: <https://tidsskrift.dk/NTfK/article/view/97876/152873> s. 217-241.

Gavey, N. (1999) "I Wasn't Raped, but . . ." Revisiting Definitional Problems in Sexual Victimization i *New versions of victims : feminists struggle with the concept*. Redigert av

Sharon Lamb, s. 57-78. New York University Press.

Hansen, M, Stefansen, K, & Skilbrei, M. (2020): Non-reporting of sexual violence as action: acts, selves, futures in the making, *Nordic Journal of Criminology*.

<https://doi.org/10.1080/2578983X.2020.1867401>

Hennink, M., Hutter, I. & Bailey, A. (2020) *Qualitative Research Methods* (2. utg.). SAGE

Hopper, W., J. (2015) Why many rape victims don't fight or yell. *The Washington Post*.

Hentet 22.08-22, tilgjengelig fra: <https://www.washingtonpost.com/news/grade-point/wp/2015/06/23/why-many-rape-victims-dont-fight-or-yell/>

Jones, P. J., Bellet, B. W., & McNally, R. J. (2020) Helping or Harming? The Effect of Trigger Warnings on Individuals With Trauma Histories. *Clinical Psychological Science*, 8(5), 905–917. <https://doi.org/10.1177/2167702620921341>

Khan, S., Hirsch, J., Wamboldt, A. & Mellins, C. (2018) "I Didn't Want To Be 'That Girl'". The Social Risks of Labeling, Telling, and Reporting Sexual Assault." *Sociological Science* 5: 432-460. DOI: 10.15195/v5.a19

Lamb S. (1999) *New versions of victims : feminists struggle with the concept*. New York University Press.

Lomell, H. M. & Skilbrei, M. (2017) (red.) *Kriminologi*. Oslo: Universitetsforlaget.

Martin, G.N., Carlson, N.R. & Buskist, W. (2013) *Psychology*. (5th ed.). Harlow, Essex: Pearson Education.

McLaughlin E, & Muncie J. (2013) *The SAGE Dictionary of Criminology* (3rd ed.) London. SAGE Publications.

Miller, C. (2019) (2020 ed.) *Know my name. A memoir*. Penguin books Publications.

Oliver, K. (1998) A Journey into Narrative Analysis: A Methodology for Discovering Meanings. *Journal of Teaching in Physical Education*. 17. 244-259.

<https://www.researchgate.net/publication/281640503>

Pemberton, A., Mulder, E., & Aarten, P. G. M. (2019) Stories of injustice: Towards a narrative victimology. *European Journal of Criminology*, 16(4), 391–412.

<https://doi.org/10.1177/1477370818770843>

Porges, S. & Peper, E. (2015) When Not Saying NO Does Not Mean Yes: Psychophysiological Factors Involved in Date Rape. *Biofeedback*. 43(1):45-48. DOI:

[10.5298/1081-5937-43.1.01](https://doi.org/10.5298/1081-5937-43.1.01)

Straffeloven. (2005) *Lov om straff (seksuallovbrudd)* Hentet fra: <https://lovdata.no/lov/2005-05-20-28/§291>

Sandberg, S. (2022) Narrative Analysis in Criminology, *Journal of Criminal Justice Education*, 33:2, 212-229. <https://doi.org/10.1080/10511253.2022.2027479>

Sweet, P. (2019) The Paradox of Legibility: Domestic Violence and Institutional Survivorhood, *Social Problems*, Volume 66, Issue 3, Pages 411–427.

<https://doi.org/10.1093/socpro/spy012>

Walklate S. (2018) *Handbook of Victims and Victimology*. (2nd ed) London and New York: Routledge, Taylor and Francis Group.

Zanjani, F, Rowles, G. (2012) “We don't want to talk about that”: Overcoming barriers to rural aging research and interventions on sensitive topics. *Journal of Rural Studies*, Volume 28, Issue 4, Pages 398-405. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2012.03.005>

Vil du delta i forskningsprosjektet

Kvinnens erfaring med prosessen etter voldtekt?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et masterprosjekt hvor formålet er å besvare hvordan kvinnelige voldtekts ofre har opplevd/oplever prosessen etter en voldtekt. I dette informasjonsskrivet gir jeg deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formålet med prosjektet

Formålet med dette masterprosjektet er å besvare hvordan kvinnelige voldtekts ofre har opplevd/oplever prosessen etter voldtekt. Det vil settes fokus på hva denne prosessen faktisk innebærer, og hva slags tilbud vi har i Norge ift. å ta vare på disse kvinnene gjennom denne perioden. Hva som menes med ordet '*prosessen*' er tiden like etter en voldtekt har hendt, hvor kvinnen har flere valg å ta, slik som å kontakte hjelp hos fagfolk/politi/sykehus, anmelde eller ei, å dele hendelsen med venner/familie, og kanskje viktigst av alt; hvordan de takler denne hendelsen i hverdagen.

En av de viktigste delene av dette prosjektet vil være å fokusere på det å kunne bli dømt av venner/familie eller fagfolk/politi, og hvordan dette kan ha en stor påvirkningskraft i forhold til om kvinnen velger å anmelde eller ikke. Målet med prosjektet er derfor å sette fokus på en tid som fort kan oppleves å bli ignorert eller glemt i media.

Jeg har valgt å bruke ordet voldtekt i dette prosjektet, som vil si seksuelle opplevelser mot din vilje, som du ikke selv har ønsket/hatt lyst til, som du har opplevd som ubehagelig eller skremmende, eller som du har blitt tvunget til å en eller annen måte hvor du ikke har vært i stand til å forsvare deg eller gi samtykke. Det er opp til deg selv å definere hva du regner som en seksuell opplevelse, men det er viktig å poengtere at det ikke trenger å være en voldelig eller hardhendt hendelse for at det telles som voldtekt. Dette kan være sex mens du sov, mens du var påvirket av alkohol eller andre stoffer, i et partnerskap, av et familiemedlem eller annet. Dette kan da være penetrerende sex, analsex, oralsex eller andre seksuelle handlinger.

Formålet med dette prosjektet er som nevnt å *besvare hvordan kvinnelige voldtektsofre har opplevd/oplever prosessen etter voldtekt*. For å kunne besvare denne problemstillingen, stilles følgende forskningsspørsmål/underproblemstillinger:

- På hvilken måte er prosessen etter en voldtekt med på å påvirke kvinnens valg om en anmeldelse?
- Hvor stor påvirkningskraft har de du er i kontakt med gjennom denne prosessen i forhold til hvordan kvinnene ser på hva som skjedde/seg selv som 'offer'?
- Hvordan er det å gå gjennom en slik prosess med *eller* uten støtte fra familie og venner?
- Hvordan har denne tiden vært? Har kvinnene opplevd noen endringer i hverdagen eller når det gjelder eget selvbilde og trygghet?
- Er ressursene/tilbudene vi har i Norge, i forhold til å ta vare på voldtektsofre gjennom denne perioden, gode nok?

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Institutt for kriminologi og rettssosiologi ved UiO, er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du er en av de som har blitt spurt om å ville delta i prosjektet, fordi du er en kvinne i aldersgruppen 18-30, som har opplevd voldtekt og tiden etterpå som medfølger. Voldtekten trenger dog ikke å ha foregått *etter* fylte 18 år.

Hva innebærer det for deg å delta?

Metode for å samle inn data er via intervjuer, som vil vare i rundt 1 time, men det er opp til informanten hvor lenge de ønsker å snakke. Intervjuet vil bli tatt opp via en app underveis (mobilappen Nettskjema-diktafon), slik at det er mulig å gi informanten full oppmerksomhet uten å måtte tenke på å transkribere underveis. Hovedmålet er å gjennomføre fysiske intervjuer, men hvis informanten ønsker å ta det over video eller telefonsamtale er det også helt i orden.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Det er kun student og veileder som har tilgang til innsamlet data.
- All data behandles anonymt, og alt av andre kontaktopplysninger vil anonymiseres. Det vil dermed heller ikke være mulig for andre å gjenkjenne informanten ved eventuell publisering av prosjektet, fordi alt datamateriale er fullstendig anonymt.
- Samtykke vil tas opp på bånd ved starten av intervjuet, så navn vil ikke registreres skriftlig noe sted. Når jeg skal transkribere intervjuet senere vil jeg gi deg et liksomnavn for å holde oversikt.
- All data oppbevares på et sikkert nettverk, hvor kun student og veileder har tilgang. UiO krever at en diktafon-app brukes til å ta opp lyd fra intervjuene. Lydopptakene fra intervjuene vil da bli oppbevart på denne diktafon-appen, som gjør at intervjuet ikke lagres lokalt, men på en sikker server. Appen vil kryptere informasjonen, slik at ingen andre enn student og veileder har tilgang.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, som anses å være ferdig 31.12.2022. Etter prosjektslutt vil data samlet gjennom prosjektperioden bli oppbevart sikkert og anonymisert, uten personlighetsopplysninger.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet personopplysninger om deg

- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Institutt for kriminologi og rettssosiologi har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Institutt for kriminologi og rettssosiologi Hedda Berthelsen, tlf: [REDACTED]
- Institutt for kriminologi og rettssosiologi Solveig Laugerud, tlf: [REDACTED]
- Vårt personvernombud: Roger Markgraf-Bye, 90822826, personvernombud@uio.no

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Hedda Berthelsen
(Forsker)

Solveig Laugerud
(Veileder)

Vedlegg 2: Innlegg på Facebook om rekruttering

MASTERPROSJEKT OM PROSESSEN ETTER VOLDTEKT!

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et masterprosjekt i kriminologi, hvor formålet er å sette et søkelys på kvinners erfaringer med prosessen/tiden etter voldtekt. Formålet med denne masteroppgaven er å undersøke hvordan denne tiden etter en voldtekt oppleves, og hva den innebærer for den enkelte. En tid som ikke ofte diskuteres i media, som fortjener mer fokus og oppmerksomhet. Hva som regnes som voldtekt innad i dette prosjektet baseres på Straffeloven §291-§304.

Dersom du er en kvinne mellom 18-30 år og befinner deg i Oslo, og synes dette høres interessant ut, så send gjerne en SMS eller e-post (ikke via Facebook messenger!) med '**Jeg vil vite mer**' til kontaktinformasjonen under. Du vil da få mer informasjon om prosjektet, og svar på eventuelle spørsmål.

E-post: hedda.berthelsen@student.jus.uio.no

Mobil: XXXXXXXXXX

Vedlegg 3: Intervjuguide

Disse spørsmålene/temaene er for kvinner alder 18-30 som har opplevd voldtekt. Formålet med dette prosjektet er å besvare hvordan kvinnelige voldtekts ofre har opplevd/opplever prosessen etter voldtekten har skjedd.

Før intervjuet begynner, nevnt følgende;

- Anonymitet
- De kan stoppe intervjuet når som helst/trenger ikke besvare spesifikke spørsmål hvis de ikke vil/fake navn
- Hva slags app du bruker

Introduksjonsspørsmål:

1. Hvor gammel er du?
2. Er du student/hva jobber du med?
3. På hvilket tidspunkt i livet opplevde du voldtekt?

Hovedspørsmål/hovedtemaer

Hovedfokuset i dette prosjektet vil være på tiden rett *etter* at voldtekten skjedde, derfor vil ikke spørsmål bli rettet direkte mot selve hendelsen. Det er naturlig at det vil bli litt snakk om hendelsen, men med mindre informanten selv velger å utdype, vil ikke spørsmålene/temaene fokusere for mye på selve hendelsen.

Hovedtemaer:

1. Valgte kvinnen å kontakte/søke hjelp hos noen etter at voldtekten hadde hendt? I så fall, hvem og hvor?
2. Hvem var den/de første kvinnene fortalte det til? Hvor lang tid tok det før du følte for å dele dette med noen?
3. Kjente kvinnen voldtektspersonen fra før? Hvis ja, var dette med på å påvirke hva de valgte å gjøre etterpå? I så fall, hvordan?

4. Hvordan opplevdes denne situasjonen etterpå, med tanke på å skulle dele noe slikt med fremmede/kjente?
5. Følte kvinnen seg ivaretatt/godt mottatt av eventuelle personer som de kom i kontakt med? Dette kan for eksempel være politi, personer på et overgrepsmottak, sykepleiere/leger, ambulansemedarbeidere, osv. Følte de at de fikk omsorgen de følte de trengte? Ble de møtt med tvil?
6. Var noen av de som kvinnen var i kontakt med, med på å påvirke hvordan kvinnen så/følte rundt voldtekten og/eller hvordan de så på seg selv som et «offer»? I så fall, var dette en positiv eller negativ opplevelse?
7. Fikk kvinnen støtte fra venner/familie? Hvordan var det å gå gjennom denne prosessen med *eller* uten støtte fra de man er glad i? Hvordan er det å stå i dette alene?
8. Valgte kvinnen å anmelde voldtekten? Hvorfor/Hvorfor ikke?
Hvis svart ja; hvordan opplevde de prosessen frem til en eventuell henleggelse/dom?
Hvis svart nei; Var det en spesiell grunn for hvorfor de valgte å ikke ta saken videre?
9. Følte kvinnen at de kunne bli merket som «hun som hadde blitt voldtatt»? Hvis ja, hvordan?
10. Merket du noen endringer når det gjaldt selvbildet etter denne hendelsen? Endret du deg på noen måte/Merket du noen forandringer i din daglige rutine?

Oppfølgingstemaer/spørsmål:

1. Føler de at vi har gode nok ressurser i Norge til å gi disse kvinnene den støtten de trenger gjennom en såpass sårbar periode?
2. Hvis de kunne gå tilbake i tid til voldtekten(e) skjedde, hva ville de sagt til seg selv?
3. Hvordan går det med dem i dag?

Vedlegg 4: Godkjenning fra Norsk Senter for forskningsdata

14.08.2022, 12:41

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

[Meldeskjema](#) / [Kvinnens erfaring med prosessen etter voldtekt](#) / Vurdering

Vurdering

Dato
29.10.2021

Type
Standard

Referansenummer
519522

Prosjekttittel
Kvinnens erfaring med prosessen etter voldtekt

Behandlingsansvarlig institusjon
Universitetet i Oslo / Det juridiske fakultet / Institutt for kriminologi og rettsosologi

Prosjektansvarlig
Solveig Laugerud

Student
Hedda Berthelsen

Prosjektperiode
10.09.2021 - 31.12.2022

[Meldeskjema](#)

Kommentar

Det er vår vurdering at behandlingen vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet 29.10.2021 med vedlegg, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

VURDERING AV BEHOV FOR DPIA

Det behandles i prosjektet særlige kategorier av personopplysninger (sensitive opplysninger) og opplysninger av svært personlig karakter om en potensielt sårbar gruppe, og det unntas fra rettigheter til tredjepersoner. Vi vurderer likevel at det ikke er snakk om høy risiko for de registrertes friheter og rettigheter, og at det dermed ikke er nødvendig å gjøre en personvernkonsekvensvurdering (DPIA) jf. personvernforordningen art. 35.

Det er begrunnet i følgende momenter: Det er gode sikringstiltak og det er få personer med tilgang til personopplysningene i prosjektet. Det vil ikke registreres direkte identifiserende opplysninger på lydopptaket om hverken deltakerne eller tredjepersoner. Informantene oppfordres i forkant av intervjuene til å unngå bruk av navn eller spesielt identifiserende bakgrunnsopplysninger i sin omtale av eventuelle tredjepersoner. Opplysningene anonymiseres fortløpende. Behandlingen er kortvarig.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige personopplysninger og særlige kategorier av personopplysninger om helse. For tredjepersoner vil prosjektet kunne komme inn på opplysninger om straffedommer og lovovertridelser. Personopplysninger behandles frem til 31.12.22.

LOVLIG GRUNNLAG FOR UTVALG 1

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 nr. 11 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse, som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

For alminnelige personopplysninger vil lovlig grunnlag for behandlingen være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 a.

For særlige kategorier av personopplysninger vil lovlig grunnlag for behandlingen være den registrertes uttrykkelige samtykke, jf. personvernforordningen art. 9 nr. 2 bokstav a, jf. personopplysningsloven § 10, jf. § 9 (2).

LOVLIG GRUNNLAG FOR TREDJEPERSON

Prosjektet skal belyse kvinnens erfaring med prosessen etter voldtekt. Formålet med prosjektet er å besvare hvordan kvinnelige voldtekts ofre har opplevd/opplever prosessen etter voldtekt og alt denne prosessen innebærer. Hovedfokuset i dette prosjektet vil være på tiden rett etter at voldtekten skjedde, derfor vil ikke spørsmål bli rettet direkte mot selve hendelsen. Prosjektformålet nødvendiggjør innhenting av enkelte opplysninger som potensielt kan knyttes til identifiserbare tredjepersoner. Tredjepersoner vil være overgriper og andre enkeltindivider knyttet til prosessen. For å minimere fremkomsten av tredjepersonsopplysninger vil informantene ved intervjuets start bli instruert til å ikke nevne navn eller identifiserende karakteristikk på tredjepersoner. Vår vurdering er at behandlingen oppfyller

<https://meldeskjema.nsd.no/vurdering/610ffa58-4c29-4f6c-b721-7b448a7cecf1>

1/2

vilkåret om vitenskapelig forskning, jf. personopplysningsloven § 8, og dermed utfører en oppgave i allmenhetens interesse.

Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være utførelse av en oppgave i allmenhetens interesse, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav e), jf. art. 6 nr. 3 bokstav b), jf. art. 9 nr. 2 j), jf. personopplysningsloven §§ 8 og 9.

Lovlig grunnlag for behandlingen av personopplysninger om straffedommer og lovovertrедelser er at den er nødvendig for formål knyttet til vitenskapelig forskning, jf. personvernforordningen art. 10, jf. art. 9 nr. 2 bokstav j, jf. personopplysningsloven § 9, jf. § 11 første ledd.

Behandlingen er omfattet av nødvendige garantier for å sikre den registrertes rettigheter og friheter, jf. personvernforordningen art. 89 nr. 1.

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen:

- om lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at den registrerte får tilfredsstillende informasjon/ved at prosjektet oppfyller kravet om nødvendige garantier
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

RETTIGHETER FOR UTVALG 1

NSD vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13. Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18) og dataportabilitet (art. 20).

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

RETTIGHETER FOR TREDJEPERSONER

Det gjøres unntak fra rettighetene til tredjepersoner som kan bli omtalt i intervjuene. NSD vurderer at det vil kunne være fare for informantens sikkerhet dersom tredjepersoner får informasjon om prosjektet. Videre vil ikke formålet med behandlingen kunne gjennomføres dersom ikke informantene kan loves konfidensialitet. Det unntas fra retten til informasjon (art. 14) og innsyn (art. 15) på grunnlag av at det anses som utilrådelig at den registrerte får kjennskap til innhold i prosjektet av hensyn til forholdet til personer som står vedkommende nær, jf. personopplysningsloven § 16 c. Tredjepersoners rett til retting (art. 16) og begrensning (art. 18) gjelder ikke ettersom behandlingens formål er knyttet til vitenskapelig forskning og disse rettighetene sannsynligvis vil gjøre det umulig eller i alvorlig grad hindre at målene med behandlingen nås, jf. Personvernforordningen art. 23 d jf. Personopplysningsloven § 17 andre ledd. På samme grunnlag unntas det fra retten til sletting (art. 17) jf. personvernforordningen art. 17 nr. 3 bokstav d samt protest (art. 21) jf. personvernforordningen art. 21 nr. 6. Dette innebærer oppsummert at tredjepersonene ikke har rett til informasjon (art. 14), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18) eller protest (art. 21)

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde: <https://www.nsd.no/personvertjenester/fylle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema>
Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Kontaktperson hos NSD: Line Raknes Hjellevik

Lykke til med prosjektet!